

1777

232

2-85

1893

109
ԱԻԵՏԻՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ

ՔՐԻՍՏՈՍԻ

Զարչարանաց Վրայ

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Քրիստոսի չարչարիլն
մարմնով վասն ձեր ...
Ա. ՊԵՏ. Դ.

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՏՊԱԳՐ. ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

1893

232
2-85

2001

1200

այս 58

ԱՒԵՏԻՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ

232

ՔՐԻՍՏՈՍԻ

2-85

Զարչարանաց Վրայ

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Քրիստոսի չարչարիլն
մարմնով վասն ձեր...
Ա. ՊԵՏ. Դ.

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՏՊԱԳՐ. ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ
—
1893

11307

ՅԱՆՄՈՌԱՅ ՅԻՇԱՏԱԿ

ԿՈՂԱԿՑԻՆ ԻՄՈՅ

ՏԻԿԻՆ ԵՂԻՍԱԲԵԹԻ

ՈՐ ՀԱՆԳԵԱԻ Ի ՏԷՐ

Ի քան եւ Բիւզ առեայ ծաղիկ հասակի

Ի 27 Փետրվար 1882

ԿԱՆԳՆԷ ԶԱՅՍ ՄԱՀԱՐՉԱՆ

Ամուսին

Մ. Ս. Ա. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

2331
40

Քրիստոսի չարչարանաց յիշատակութիւնները՝ նախ զմարդ Քրիստոսի երախտեաց կը ծանօթացնէ, երկրորդ՝ նորա սէրը մարդու սրտին մէջ վառ կը պահէ. երրորդ՝ մարդու հոգւոյն սննդարար սիրոյ կերակուր կըլլայ, չորրորդ՝ զօրաւոր ու պանպանող դիրք մարդուն կըլլայ՝ սատանայի. աշխարհի եւ մարմնոյ դէմ. հինգերորդ՝ սպեղանի կըլլայ մարդու հոգւոյն՝ եւ կառողջացնէ. երբ հոգին մեղաց վերք առած կըլլայ, Վերջապէս այս յիշատակութիւնն է, որ քրիստոնեայ անձը մեղաց դէմ զօրաւոր ու յաղթող կը հանդիսացնէ եւ այն ամէն աշխարհային գանազան վիշտերուն դէմ, որոնք կարգիլեն զմարդ դէպի երկիրք տանող ճանապարհի ընթացքէն:

Ուրեմն քանի որ քրիստոնէից փրկութիւն Յիսուսի փրկարար չարչարանքներէն կախում ունի, պինդ բռնելու է այս անխաբ յուսոյ առասանը, որ մեզ անվրէպ շաւղով դէպի երկինք կը բարձրացնէ, ուր Քրիստոս մեզ համար պատրաստած է անանց կեանքը ու փառքը:

Այս գրքոյկովս ուշիմ ընծ երցողը իւր առաջ պիտի երեւակայէ զՅիսուս. եւ անոր հետ սիրազգաց խօսքերով պիտի խօսի. Իսկ Յիսուսի խօսքը՝ լեզուով չէ հոս, այլ գործնական է, որ խօսակցութենէն աւելի զօրաւոր եւ ազդու տպաւորութիւն պիտի ազդէ ըն-

Թերցողի սրտին: Եւ այս դիտմամբ գրքոյկս այս ո-
նով գրեցի, որպէս զի ընթերցողն Յիսուսէն գործ-
նական դասեր սորվի. օրինակ առնելով նորա լու-
ծիւն, երկայնատուծիւն, համբերութիւն, խոնար-
հութիւն, ժուժկալութիւն, անյիշաչարութիւն եւն:
Եւ այս դասերուն մէջ ընթերցողը պիտի հանաչե-
իւր ունեցած պակասութիւններն, ու գլուխ պիտի
խոնարհեցնէ Յիսուսի առաջ իւր գործած յանցանք-
ներուն ներում ու թողութիւն ինդրելով. Եւ ահա
այս նկատմամբ տասնեւմէկերորդ գլուխներու վեր-
ջեր՝ մի մի փոքրիկ աղօթքներ գրած եմ, որպէս զի
Յիսուսասէր ընթերցողը գէթ օրը մէկ գլուխ մտա-
ռութեամբ կարդալու յօժարութիւն ունենայ Յիսու-
սի սիրոյն համար:

Նախկին Միաբան ԿՏՈՎ Անապատի
Եւ այժմ սրբոց Յակոբեանց Երուսաղէմի
Մօոյ Խազիւղցի
Ա. Վ. ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ

Եաֆա 1892

ԽՈՐՀՐԳԱԾՈՒԹԻՒՆՔ

Ի ՎԵՐԱՅ ԶԱՐԶԱՐԱՆԱՅ

ՏԵԱՌՆ ՄԵՐՈՅ ՅԻՍՈՒՍԻ ԳՐԻՍՏՈՍԻ

ԽՈՐՀՐԳԱԾՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՋԻՆ

Յիսուս ի վերահասունն

Ո՛վ փրկութիւն և կեանք Յիսուս, Գու Փրկ-
կարար մարդեղութեան սկիզբն ու վերջ խաչակ-
րութիւնը են: Ամենաօրր ծննդեանդ օրէն ի
վեր վշտակիր ուսերէդ խաչ ու չարչարանք միշտ
անպակաս եղան, մինչեւ մահուդ վերջին շունչը:
Խաչ եղաւ քեզ այն ցրտաշունչ օրն, երբ Բեթլե-
հէմի այրին մէջ ծնար, և խանձարապատ լինելով
անասնոց մօտերին մէջ գրուեցար. խաչ եղաւ քեզ
այն օրն, երբ Հերովդէսի կոտորիչ սուրէն դէպ ի
եպիպատոս կը փախչէիր հալածական: Խաչ եղան
քեզ այն երեսունեւերեք ամբողջ տարիներն, յո-
րըս շարունակ երկրէ երկիր գաղթելով ու անէ-
տուն թափառելով վշտալի օրերդ անցուցիր: Ան-
պակաս եղան քեզ կրածդ վիշտն ու նեղութիւնը
քաղցն ու ծարաւը, նախատինքն ու հալածանքը,
զորս ինքնակամ յօժարութեամբ կրեցիր մարդոց

փրկութեան համար . դու՝ որ երկրիս վրայ եղած
գազաններն ու թռչունները իւրեանց որջերու և
բոյներու մէջ հանգչեցուցիր , բայց երկնի և երկ-
րի ստեղծող Տէրդ գլուխդ դնելու և հանգչելու
տեղ մը չունեցար երկրիս վրայ :

Ամենազօր Տէր , սոյն աւուր փրկագործ զեն-
ման խորհուրդ արդէն յառաջուց սահմաններ էիր ,
որոյ մէջ ներփակուած էր բոլոր մարդկութեան
կենաց յոյսն ու ակնկալութիւնը : Այս խորհրդա-
ւոր զոհագործութեան օրինակը նախ քու հաւա-
տարիմ ու սիրելի ծառայ Աբրահամուն յայտնե-
ցիր , երբ նա քու հրամանով իւր միակ սիրելի
որդի Սահակին կռնակը բռնաւորած զոհագոր-
ծութեան փայտերով , դէպ ի զոհարան լեռը կել-
նէր , իւր որդին հոն զոհ մատուցանելու համար :
Սակոյն դու երբ Աբրահամու հաւատարմութիւնն
ու Սահակայ հնազանդութիւնը կատարեալ գը-
տար , բաւ համարեցիր նոցա յօժար կամք փո-
խանակ գործոյ սիրոյ զոհ ընդունիլ . և մինչդեռ
տակաւին Աբրահամ սուրբ Սահակի պարանոցին
վրայ դնելու և զոհելու կը պատրաստուէր , դու
անմիջապէս ձայն տուիր Աբրահամին , որ Սաբեկայ
ծառէն կախուած խոյն Սահակայ տեղ զենէ . և
Սահակի կապերն արձակելով ազատ թողու զայն :
Ձի այն խորհրդաւոր խոյն քոյ երկնքէն իջնելդ կը
նշանակէր , որ հանուր մարդկութեան համար փրկ-
կարար սիրոյ զոհ լինելու սահմանուած էիր :

Խորայելեան ժողովուրդն եգիպտոսէն հանածդ

ատեն Մովսէսին հրաման ըրիր , զատկական գառ-
նազենութեան օրէնք սահմանել Աղգին մէջ . և
ամէն տարեդարձներուն անխափան կատարել նոյն
արարողութիւնը : Եւ ահա նոյն հին արարողու-
թիւնն է , զոր այժմ կը կատարես աշակերտացդ
հետ : Ահա Մովսիսական գառը աշակերտացդ
հետ կը ճաշակես . և ապա նոր օրէնք կը սահմա-
նես նոր հաւատացեալներուդ համար . զի այլ ևս
աւելորդ է հին ստուերական ճրագի լոյս վառ-
եալ անստուեր արեգականդ առաջ :

Ո՛հ , քանի՞ ցանկալի է քեզ Տէ՛ր , այս Պատէք ,
զոր կը ճաշակես սիրելի աշակերտացդ հետ . բայց
քանի՞ դառն զգուանք է քեզ մատնիչ Յուդայի
ներկայութիւնը , որ անմեղ աշակերտակիցներուն
հետ հացդ կ'ուտէ . և զքեզ անօրէն քահանայա-
պետաց ձեռքը մատնելու խաբէական հնարքներ
կը մտարբէրէ :

Ո՛հ , Յուդայի այս նենգամոռութիւն մեծ խռո-
վութիւն ու սրտայուզութիւն կը պատճառէ քեզ ,
ո՛վ անյիշաչար Տէր . որ փոխանակ յայտնի յառ-
դիմանութեան՝ մեղմ ու անորոշ կերպով կը յան-
դիմանես խորամանկ Յուդան հետեւեալ խօսքովդ .
« Մի ոմն ի ձէնջ մատնելոց է զիս ի մահ : » Այս
խօսքիդ վրայ անպարտ աշակերտներուդ սրտերն
ալ հետդ կը վրդովին . ուստի ցաւակցաբար իրար
անցումներ կ'ընեն , ու միմեանց ակնարկութիւն
ու հարցումներ կ'ուղղեն . « Միթէ ե՞ս իցեմ : »

Ի՞նչ է պատճառն , որ անմեղ սրտերն անհան-

գիտա կ'ընես ապերախտ Յուդային համար . և ուղղակի չես յայտնեիր մասնչիդ ո՛վ ըլլալը , ո՞վ սրտագէտ Տէր . այլ ամենուն առ հասարակ յանցապ սրտութեան կասկած կը պատճառես : Այո՛ , երկայնամիտ Տէր , այս ամէն ըրածդ՝ Յուդան զեղջի բերելուդ և յաւիտենական կորստենէ ազատելուդ համար են . որովհետեւ չես ուղեր որ նա զրկուի քու ձրիապարգեւ շնորհքներէն , և բաժին լինի յաւիտենական կորստեան : Սակայն նա իւր յամառութեամբ ու անզեղջ քարասրտութեամբ ապարդիւն կը հանէ քու ամենակարողութիւնդ իւր վրայ : Նա այժմ հոգ չունի , որ զբեղ մատնելով ինքը զինք պիտի մատնէ անփրկանաւոր կորստեան , այլ միայն այս է նորա հոգածութիւն , որ ընկերներէն ծածուկ մնայ իւր սրտի խորհուրդը , մինչեւ զինքը քահանայապետաց ատենը ձգէ . ուստի չամաչելով ամենագէտ իմաստութենէդ հետեւեալ հարցումը կ'ուզղէ քեզ . « Միթէ ե՞ս իցեմ վարդապետ : » Սակայն դու նորա պատրուակ խօսքով զինքը կը յանդիմանես առանց ուրիշի մը խմայնելու . « Դո՛ւ ասացեր » ըսելով : Այս ազդարարութիւնդ ալ ապարդիւն կը մնայ Յուդայի սիրա զեղջի բերելու համար : Խակայն նա առաւել ընտրած է թողուլ զքեզ , և երեսուն արծաթը շահիլ կայիափայէն : Բայց դու նորէն մատնութեան խնդիր կ'առաջարկես , եւ մասնչիդ վայ կը կարդաս , և ապա սիրազեղ ձեռքովդ պատառ պնակի մէջ թընելով Յուդային կը

կառկառես այլ նա նորէն անզղջութեան մէջ կը խորասուդի : Այսչափ երկայնմտութենէդ վերջ տակաւին մի սրտառուչ ու գորովագութ արարողութիւն եւս ունիս կատարելու Յուդայի եւ այլոց առսմ , ո՛վ սիրագլխած Յիսուս :

Մովսիսագիր արարողութիւնն աւարտելէդ վերջ՝ սպասաւորի կերպարանք կը մտնես . զենշակ վրագ կապելով լուացարան ձեռքդ կառնուս . եւ ծառայարար ծնգացդ վրայ չոքելով աշակերտացրդ ոտքերուն վրայ ջուր կը լեցնես , և ձեռներովդ կը լուսա և կը մաքրես :

Ո՞վ ահաւոր Բարձեալ Տէր քեզ բաւ չե՞ս համարիր , որ Աստուածական բարձրութենէդ խոնարհեցար հոգեղէն մարդու կերպարանք հագար . և այժմ մարդոց՝ անարգ ոտքերո՞ւն ալ կը ծառայես : Այո՛ Տէր , դու ինչ գործ որ գործես , չափ ու սահման չունի . բարձրութիւնդ անչափ խոնարհութիւնդ ալ անչափ . ահարկու մեծութիւնըդ անսահման , ծառայական խոնարհութիւնդ ալ անսահման , ծածկագէտ իմաստութիւնդ անբաւ , հեղութիւնդ ու երկայնմտութիւնդ ալ անբաւ : Դու ինքդ նախ այս խոնարհութիւն գործով ցոյց կը տաս ծառայաբար . և ապա սիրաբար հրաման կ'ընես աշակերտացդ , որ իրենք ալ այս օրէնքով իրարու հետ վարուին . և խոնարհութիւն սիրող ու յարգող եղբայրներ լինին մէկ մէկու . և զիւրին լինի նոցա այս դժուարին առաքինութիւն :

Ո՛հ, մատնիչ Յուդայի ոտներուն ալ լուացող կը լինիս, ո՛վ երկայնամիտ Յիսուս. սակայն նա ոչ ահաւոր Տէրութենէդ կը սարսի, և ոչ ալ սիրազորով խոնարհութենէդ կը պատկառի. այլ երկաթի նման կարծր սիրտ մը կրելով՝ տուածդ ամէն սիրոյ ազդարարութիւններն յետս կը մերժէ: Եւ այսչափ երկայնամտութեան ու սիրոյ դէմ խստասիրտ անձի մի համար ի՞նչ ընելիք կը մնայ, ո՛չ այլ ինչ, բայց միայն վերցնել նորա վրայէն պահպանող սուրբ Աջոյդ հովանաւորութիւնն, ու մերժեալ զայն Աստուածային ամէն շնորհքներէդ:

Այժմ մի նուիրական սիրոյ յիշատակ ե՛ւս ունիս աշակերտացդ յանձնելու, սիրազթա՛ծ Տէր. յիշատակ մի, որուն մէջ դու ինքդ կը պարունակուիս անպարունակելի Աստուածութեամբդ. յիշատակ, որ միշտ քու փրկագործ զոհուիլդ յիշեցնել կուտայ ամենակալ Հօրդ առաջ. յիշատակ, որ նորա արգար վրէժինդրութեան ամենազօր աջն ի Հայրական պահպանողութիւն կը դարձնէ պատժապարտ մարդոց վրայ: Կերակուր մի, որ սովեալ հոգւոյ համար կեանք ու զօրութիւն կուտայ: Դեղ մի, որ մեղօք փրաւոր ու ապականեալ հոգւոյ առողջութիւնն ու սրբութիւնն է: Հաց և գինի ձեռքդ առած կ'օրհնես, ճշմարիտ մարմինդ ու արիւնդ զայն փոխարկելով աշակերտացդ ճաշակել կուտաս, և նոցա կը պատուիրես, որ միշտ կատարեն այս փրկարար խորհրդ-

դոյդ սիրոյ յիշատակը, և կատարել աւանդեն իրենց յաջորդաց, որպէս զի այս խորհրդով անբաժան մնաս արիւնագին ժողովրդէդ, մինչեւ աշխարհիս վերջ:

Մատնիչ Յուդային համար չէ այս Աստուածածիր պարգեւդ Փրկի՛չ, որովհետեւ ինքնին հրաժարուած է անդամակցութենէդ, և մերժած զքեզ իւր հոգիէն ու սրտէն. և ազահութեան դեւն ընդունած է իւր սրտին մէջ՝ իւր անձին իշխան ու կառավար, ուստի իւր սիրազորով ներկայութիւնդ զգուանք ու տաղտկութիւն է նորա համար: Իսկ քեզ միայն այս խօսք կը մնայ խօսել Յուդային. « Արդ՝ զոր ինչ առնելոց ես, արա՛ վաղվաղակի »:

Ո՛վ ցաւալի վիճակ, եւ ողբալի տեսարան. ո՛վ անվերջ յուսահատութիւն եւ անգիւտ կորուստ: Ո՛ր կերթայ այս թշուառ հոգին, փրկութիւն հոգւոյ Յիսուս: Յուդան ուղեգնացութեան մը կը դիմէ, բայց նորա ուղեկից դու չես, այլ ազահութեան դեւն է. Յուդան զքեզ վաճառելու կերթայ, երեսուն արծաթ չահելու համար: Յուդան զքեզ կորսնցնելու կերթայ յաւիտենական կեանքէդ զրկուելուն համար: Ահա այս է եղկելի անձի մը վիճակ, երբ քէնէ հրաժեշտ տալով մեղաց կը ծառայէ, ո՛վ կեանք ու Փրկի՛չ Յիսուս: Քեզնէ հեռացող ամենաթշուառ հոգի մը ո՛ր կրնայ գտնել իւր սրտի մխիթարութիւն. ինչով պիտի յագեցնէ իւր սիրոյ քաղցն ու ծա-

րաւը . կամ ո՞ր յուսով պիտի մխիթարէ ինքզինքըն : Որովհետեւ քենէ հրաժարուողին կեանքը մահ է . նորա ժառանգութիւն՝ դժոխքն է . նորա բաժին ապականութիւնն է . նորա վայելածը՝ յաւիտենական սանջանքն ու անմխիթար սուգըն է :

Ա. Ղ. Օ Թ. Բ

Ո՛վ ամենագլխած Տէր . ահա կը ճանաչեմ, որ Յուդայի գործած ապերախտութիւնն ու յամառութիւն շատ անգամ կրկնած եմ բաղմագութ Տէրութեանդ երկայնմտութեան դէմ : Կը խոստովանիմ, որ ամէն պատժապարտութեանս վայրկեաններ փոխանակ պատժոյ՝ գլխութիւն ու ներողութիւն զրկած ես ինձ : Քանի՞ քանի անգամ Յուդայի նման տաղտկութիւն համարած եմ պատուիրանապահութիւնդ, և քենէ հեռանալով՝ մեղաց ծառայութիւն նախընտրած եմ, և փոխանակ ամենակարող հովանաւորութեանդ դիմելու, սատանայական հրապոյրներուն դիմած եմ : Թէպէտ դու ինձ ևս Յուդային ըսածդ շատ անգամ կրկնած ես . « Արդ՝ զոր ինչ առնելոց ես, արա՛վաղվաղակի » . բայց օգնութիւնդ չուտով հասուցած ես անառակիս, և չես թողուցած մեղաց յարատեւութեան մէջ . և գլխութեան ձեռք տալով ինկածս ատեն կանգնեցուցած ես խղճիս նե-

ցուկին վրայ . և յուսահատական կորուստ պատճառող փորձանքներէն պահած ես անարժանս շատ անգամ :

Քու խոնարհութեանդ երկիրպագանեմ, բարձրեալ Յիսուս : Քու գլխածութիւնդ օրհնաբանեմ, երկայնամիտ Յիսուս . աշակերտացդ ոտքեր լուացող ձեռացդ սիրոյ զոհ լինիմ, սիրագլխած Յիսուս . ոտքերուդ կոխած հողը լինիմ, Աստուած իմ Յիսուս :

Մեղօք մեռեալ հոգիս՝ քո Աստուածային սիրոյ ճաշակ մարմնոյդ և արեանդ շնորհիւ կենդանացո՛ւր . և զօրութիւն տուր տկարութեանս, որ կարողանամ յաղթել դէմս եշնող աներեւոյթ թըշնամոյն այսինքն սատանային : Սուրբ երկիւղիդ չղթայով զիս ամրապնդէ՛ , ահաւո՛ր Տէր, որ դատաստանիդ արդար վրէժխնդրութենէն սարսափելով յարատեւութիւն ունենամ պատուիրանապահութեանդ մէջ, և չը լինիմ կորստեան զոհ Յուդայի նման : Քու սուրբ սիրով կերակրէ սիրաքաղց հոգիս ու սիրտս . որ ախտաւոր սիրոյ թակարթէն ազատ մնամ, և չինկնիմ մեղաց գերութեան մէջ : Նաեւ տո՛ւր մեղուցելոյս հաստատ կամք, ուղիղ սիրտ և խոնարհ հոգի, որպէս զի կարողանամ սիրել զքեզ . սիրով ծառայել քեզ . սիրով յարատեւել պատուիրանապահութեանդ մէջ . և փրկուլթեանս յուսով օրհնել զքեզ, ամէն :

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Յիսուսի սիրոյ վերջին կտակ

Ո՞վ ամենագլխաւ Յիսուս . այժմ անշուշտ կը ցաւիս և կ'ողբաս Յուդայի կորստեան վրայ որդեկորոյս գորովագութ հօր մը նման , որովհետեւ կորուստ մը ունեցար սիրելի աշակերտներէդ : Յուդայի ապերախտութեան վրայ չես զայրանար , և քեզ դէմ նորա ունեցած չարամտութիւնը չես յիշեր : այլ նորա անգիւտ կորուստը կը յիշես . ու նորա յաւիտենական մահուան վրայ կ'արտասուես , ինչպէս որդեսէր Դաւիթ կ'արտասուէր Հայրանեանց Աբիսողոմի մահուան վրայ :

Սիրագործ Տէր , քանի՞ սիրային և սրտառուչ է այդ սիրալիր ձայնդ ու գորովական գգուանքները , զորս կը հնչես աշակերտացդ ականջներուն , և կը սփռես նոցա վրայ : Հայրական սիրով զանոնք քեզ որդեակներ կը կոչես , սիրախնամ բազուկներովդ կը գգուես , և նոցա վրայ կը գուրգուրաս ու կը խանդաղատիս . որովհետեւ չարչարանացդ ժամը մօտ է , աշակերտացդ սրտեր մահուանդ դռն ոգւով լցուած են : Մահամերձ հօր մը նման զանոնք շուրջդ առած՝ սիրոյ կտակ կը խօսիս . սիրոյ պատուէրներ կ'աւանդես , մխիթարական և քաջալերական յորդորներ կը կարդաս և քաջալերական յորդորներ կը չիւղովին ու չվընոցա : Յորդոր կը կարդաս , որ չիւղովին ու չվընոցա մահուանդ համար , այլ քաջ սիրտ ունե-

նան . բոլորովին յոյսերնին վրագ դնեն . հաւատան , որ քո մահդ նոցա համար կեանք է . հաւատան , որ դու մահէդ վերջ շուտով պիտի տեսնուիս նոցա . զի դու ապականացու չես , որ գերեզմանին մէջ յարատեւ մնաս , այլ անմահ արարիչ Տերն ես , որ հանուր մարդկութեան համար սիրոյ զոհ լինելնէդ վերջ , Աստուածային փառօք գերեզմանէդ յարութիւն պիտի առնես , իրենց պիտի երեւիս , ու փարատես նոցա սրտերէն սուգըն ու արամութիւնը : Վստահ լինին , որ երկնաւոր Հօրդ արքայութեան մէջ նոցա համար օթեւաններ պատրաստելու կերթաս : Եւ քիչ ժամանակէ վերջ՝ պիտի դաս սիրելիներդ տանիս անճառելի փառացդ մէջ հանդէպես :

Խրատ կուտաս սիրելի աշակերտացդ , որ պատուիրանքներդ պահեն , զի այն է Աստուածասիրութեան նշան , և արժանացող Աստուածային տեսութեանդ : Խրատ կ'ուտաս աշակերտացդ , որ ամենուն հետ , ընկերասէր լինին , և մարդասէր՝ հանուր մարդկութեան հետ : Որպէս զի մարդասէր անունով ամէն մարդոյ ճանչցուին , որ մարդասէր Յիսուսիդ ճշմարիտ աշակերտներն են : Աստուածային վճիռ կը հաստատես , որ մարդիկ Աստուածասէր ու մարդասէր լինելով հանդերձ՝ ինչ բարի խնդրուածներ քու անունովդ խնդրեն երկնաւոր Հօրէդ , անմիջապէս պիտի կատարուի ուղածնին :

Արդէն գիտես և կը ճանաչես , սրտագէտ Տէր ,

որ մեղանշական ու տկար մարդիկ ինքնաբաւական չեն պատուէրներդ պահել, այլ յատուկ Աստուածային շնորհք մը պէտք է, որ մարդիկ ամէն առաքինութիւններ գործելու ընդունակ ընէ, և մոլութեանց դէմ զօրաւոր ընէ: Դորա համար Հոգին սուրբ կը խոստանաս զրկել առաքեալներդ եօթնարփեան շնորհքը զարդարելու, զօրացնելու և զրահաւորելու համար Սատանայի և մարմնոյ դէմ:

Աւետիս կ'ուտաս աշակերտացդ. որ սուրբ Հոգին պիտի գայ զիրենք Աստուածային սիրոյ բաժակներով զմայլեցնելու համար:

Խաղաղութիւնդ կը թողուս առաքեալներուդ, ո՛վ խաղաղութիւն և կեանք Յիսուս: Խաղաղութիւն, որ Աստուածային սիրոյդ վտակն է. խաղաղութիւն՝ որ աշխարհի խոստացած խաղաղութեան հետ բնաւ չունի նմանութիւն, այլ բոլորովին կեանք է զինքը ճաշակողաց համար: Խաղաղութիւն՝ որ մաքուր և անխառն է կեղծ ու խաբող աշխարհային խաղաղութեան հետ: Խաղաղութիւն՝ որ ներքին հոգւոյ մէջ լինելով՝ արտաքին փորձանքներէ և խռովութենէ զերծ ու անվրաս կը պահէ զհոգին:

Այժմ մեծ գօրութիւն ունիս աշխարհիս խռովայոյց Սատանային դէմ, ո՛վ ամենայադթ Յիսուս: Ահա նա գրեզ կրկին փորձելու և խռովարկելու համար կ'ուգայ և ինչ յանցանք կրնայ գտնել վրադ ո՛վ անարատ գառն Աստուծոյ և

փրկարար զոհ Յիսուս: Այո՛, նա դէպ ի քեզ պիտի գայ, և ամենափոքր յանցանք մը վրադ չի պիտի գտնէ, բայց որոց համար որ սիրոյ զոհ լինելու կը պատրաստուիս, ամենքն ալ սխալական են, և տկար բնութեան ենթարկուած: Նա անշուշտ իւր սրտի քէն ու ոխ մարդոց վրայ պիտի թափէ: Դորա համար յառաջուց զգուշութեան լուր կը հաղորդես աշակերտացդ, որ պատրաստ մնան գալիք սատանայական փորձանաց դէմ դնելու: Եւ քաջալերական յոյս կ'ուտաս աշակերտացդ, որ չվճառին. և քենէ անբաժան մնան, ինչպէս խաղողի ողկուղաբեր ոստերն ու ճիւղերն՝ իրենց արմատին վրայ: Վասն զի ամենակալ Հայրդ զանոնք խնամող ու պահպանող մշակն է:

Ազգարարութիւն կ'ուտաս սիրելի աշակերտացդ, որ նոցա առաջ չա՛տ վիշտ ու նեղութիւն կան. և շատ անգամ քաղցած ու ծարաւած մնալով, յուշ կ'ածես սիրելի աշակերտներուդ, որ այս աշխարհիս ուրախութեան ու զուարճութեան հետ մասն ու բաժին չունին, զի այն՝ աշխարհասէր մարդոց բաժինն է. այլ քո Աստուածային անանց ուրախութիւնը ժառանգողները պէտք է ժամանակաւոր սուգն ու տրտմութիւնն ունենան իրենց բաժին. և ապա երթան յաւիտենական ուրախութեան հասնին. և յանժամ պիտի մոռնան այժմեան կրած բոլոր նեղութիւններն ու տրտմութիւններն, ինչպէս զաւակ բերող կին՝ որ ծնելէ վերջ՝ իւր զաւկի վրայ ուրախանալով՝ կը

մոռնայ իւր ծննդաբերութեան անտանելի երկունքն ու ցաւը : Այս յոյսերով աշակերտներդ կը քաջալերես , նոցա ձայնելով . « Քաջալերացարո՛ւք , զի ես յաղթեցի աշխարհի . » և յաւիտեանական կեանք պարգեւեցին ձեզ :

Ահա Սիօնի վերնատունէն դէպ ի Գեթսեմանի ձոր կիջնես սիրելի աշակերտներովդ , սրտառուչ սիրաբանութիւնդ շարունակելովդ : Սիրատարած բազուկներդ առ սիրախնամ Հայրդ վերցընելով՝ սիրագործ աղաչանքներ կ'ընես աշակերտացդ համար մարդկային խոնարհութեամբդ : Կ'աղաչես , որ բարձեալ Հայրդ իւր ամենազօր աշոյն հովանաւորութեան ներքեւ պահէ անձնուէր աշակերտներդ , և իւր սրբեգիրներ ընդունի զանոնք : Կ'աղաչես՝ որ Հօրդ խնամքն ու գութ միշտ աշակերտացդ վրայ լինին , որպէս զի նոքա եւս Յուդայի նման չը լինին դժոխոց բաժին : Կ'աղաչես նաեւ , որ ամէն հաւատացեալներդ աշակերտացդ հետ ժառանգակից լինին քեզ , և հաղորդակից՝ Աստուածային փառացդ :

Ա. Ղ. Օ. Թ. Գ.

Ամենողորմ Տէր , յիշէ՛ , որ ես ալ հաւատացեալներէդ եմ . յիշէ՛ , որ ես ալ քու արինագին ծառաներէդ մինն եմ . յիշէ՛ , ո՛վ սիրախնամ Տէր , որ ես ալ երկնաւոր Հօրդ սրբեգիր եղած եմ :

Ո՛հ , որդի , այլ անպիտան որդի , անհնազա՛նդ որդի , անհաւատարի՛մ որդի , ապերա՛խտ որդի , անառակ և անարժան որդի :

Ահա անհուն ողորմութեանդ կը դիմեմ , ամենազօ՛ւթ Տէր . ահա անչափ մարդասիրութեանդ կը յուսամ , սիրո՛յ զո՛հ Տէր . ահա բազմազեղ ներողութեանդ կ'ապաւինիմ , բազմազօ՛ւթ Տէր : Մի՛ զրկեր զիս սիրագլխած պաշտպանութենէդ . մի՛ մերժեր հովանաւորութենէդ , և մի՛ թողուր , որ քենէ հեռանամ , ու մեղաց գերի լինիմ , ինչպէս մասնիչ Յուդան եղաւ : Ահա կը յիշեմ Քանանացի կի՛ն և անսռակ որդի՛ն . և նոցա թախանձանօք զքեզ կ'աղաչեմ , լսէ՛ մեղաւորիս , ինչպէս լսեցիր Քանանահայն . գլխա՛ ողորմելոյս վրայ , ինչպէս անառակին վրայ գլխացիր :

Կենարար մարմնոյդ և արեանդ շնորհիւ զիս ա՛լ ամենայեալին մը համարէ կենացդ դպրութեան ցանկին մէջ : Զիս ա՛լ սիրելի աշակերտացդ հետ պատուաստէ՛ կենաց արմատի ոստերուն վրայ , որպէս զի փշաբեր մոլութեան ոստ ալ առաքինութեան պտուղներ ունենամ : Զիս ա՛լ ամենախընամ Հօրդ հովանեաց յանձնարարէ՛ , որպէս զի մշտադալար ճիւղի նման հաստատուն մնամ կենաց ծառիդ վրայ : Ամենասուրբ Հոգւոյդ սիրոյ աղբիւրով ջուր տուր բանաւոր տունկիս , որ պղազագուրկ չը լինիմ մոլութեան կարկուտներէն : Սուրբ առաքեալներուդ ուսուցած ուղղադաւան հաւատոյ ցանկով չըջապատէ՛ զհոգիս , Տէր , որ

ապականիչ աներեւոյթ սատանային ոտից կոխան չը լինիմ: Բանաւոր այգիս պահող մտացս արթնութիւն տո՛ւր, ո՛վ Տէր, որպէս զի անմարմին գողերուն կողոպտել չի տամ հոգեկան բարեգործութեան պտուղներն, որպէս զի փրկութեան յուսով հոգիս քեզ աւանդեմ. ամէն:

ԽՈՐՀՐԴԱՅՈՒԹԻՒՆ ԵՐՐՈՐԴ

Յիսուս աղօթի ի պարսիգին

Կէս գիշերուան խոր քնոյ ժամանակն է. ամենուրեք հանգիստ ու լռութիւն տիրեր է, Մարդերն ու անասուններ իւրեանց բնակարաններուն մէջ քաղցր քուն ու հանգիստ կ'առնուն: Իսկ դու՝ ո՛վ պարգեւիչ քնոյ և հանգստեան Յիսուս, ոչ քուն ունիս, ոչ հանգիստ. այլ մահահրաւէր ցաւն ու երկիւղն զքեզ պատեր են: Եւ այսու ամենայնիւ սգալից աշակերտներդ անկարեւից չես թողուր, այլ հայրաբար գութ ու խնամ կ'ածես նոցա վրայ: Հրաման կ'ընես, որ Գեթսեմանի գիւղն երթան, հոն իրենց լացող աչքեր խփելով մի քիչ քուն ու հանգիստ գտնեն:

Միայն Պետրոս, Յակոբոս և Յովհաննէս՝ երեք հաւատարիմ խորհրդակիցներդ հետդ առնելով՝ աղօթաւայր պարտէզը կը մտնես: Չես ներեր այս

երեք մտերիմներուդ, որ միւսներուն պէս երթան քնանան. այլ պատուէր կուտաս, որ անքուն արթնութեամբ հետդ հսկեն ու աղօթեն: Ինչպէս արդէն ուրիշ անգամներ ալ սովորութիւն ունէիր առանձնանալ այդ երեք մտերիմներուդ հետ, երբեմն մեռեալ դիակին կենդանութիւն տալով, և երբեմն ալ մարմնոյդ մէջ ծածկեալ Աստուածութեանդ փառքը լուսափայլելով: Իսկ այս առանձնութեանդ ատեն ոչ մեռեալներ յարութիւն կ'առնուն, և ոչ ալ Գեթսեմանիի ձորն Աստուածային լուսովդ կը պայծառանայ, այլ միայն մարմնական երկիւղն ու մահուան տագնապը վրադ կը տեսնուին:

Պատուէր կ'ուտաս վշտակից աշակերտացդ, որ հոկեն ու աղօթեն, որպէս զի սատանային՝ այն աներեւոյթ թշնամւոյ լարած որոգայթներուն մէջ չիչնան: Մտերմական սիրով կրածդ տագնապալից ցաւն ու երկիւղը կը յայտնես տրտմակիցներուդ. « Տրտում է անձն իմ մինչեւ ի մահ, մնացէ՛ք աստ, և արթուն կ'ացէք: » Այս խօսքդ ըսելով մէկ կողմն կը մեկուսանաս, և հոն ծնկերուդ վրայ կը խոնարհիս երկնաւոր Հօրդ առաջ, որդիական ակնածութեամբ սիրատարած բազուկներդ վեր վերցնելով կ'աղօթես արիւն քրտինք թափելով: Կ'աղաչես Բարձեալ Հօրդ առաջ՝ որ եթէ մարդոց փրկուելու հնար կայ առանց չարչարուելուդ ու մեռնելուդ, մահուանդ բաժակն յետ առնուի, որպէս զի մարդիկ ալ առանց վիշտ

ու չարչարանք կրելու՝ երկնից արքայութիւնը ժառանգեն։ Իսկ եթէ առանց չարչարուելուդ մարդոց փրկութիւն անկարելի է. դու արդէն սիրալոթար ես սիրոյ զոհ լինիլ մարդոց փրկուելուն համար։

Այս տաղնապալից ցաւոց մէջ անգամ միութարութեանդ կարօտ աշակերտներդ անխնամ չես թողուր, այլ գթութեամբ այցելութիւն կուտաս նոցա, և զանոնք դանդաղկոտ քնոյ մէջ ընկըմած գտնելով, մեղմ յանդիմանութիւն կուտաս, կը ստիպես, կը յորդորես և կը քաջալերես, որ ծուլութիւնն ու հեղգութիւնը մէկ կողմը ձգեն, քաջ կենան, աշխոյժ ջանքով ազօթեն, որպէս զի ազօթքով զօրութիւն ստանան յաղթել սատանային այն անմարմին թշնամոյն. և չը լինին Յուդայի նման կորստեան զոհ։

Ահա նորէն կը կրկնես աղաչանքդ, և դարձեալ կը կրկնես, և ի՞նչ է այս երեք անգամ մի և նոյն խնդիրն ստէպ ստէպ կրկնելուդ նպատակըն, ո՛վ սիրոյ զոհ Յիսուս։ Ո՞չ ապաքէն աշխարհք ստեղծելէդ առաջ գիտէիր, որ մեղօք դատապարտեալ մարդոց փրկութիւն միայն այդ կըրածդ չարչարանքով պէտք էր լինիլ. և ահա այդ գիտմամբ չէ՞ր, որ մարդարէից գուշակմամբ մարդեղար, որ մարդկան համար զոհուիս, և դուն չէ՞իր, որ փրկարար Աւետարանդ քարոզած տեսն փափաք կը յայտնէիր օր յառաջ հասնիլ այդ մահուանդ բաժակին. «Մկրտութիւն մի ունիմ

մկրտել, և զի արդ փութամ, մինչեւ կատարեսցի »։ Իսկ այժմ մոռցում է այն սիրոյ խոստումըդ ու առաջարկութիւնդ։

Ո՛չ, ո՛չ, ամենիմաստ Տէր, ես այսպէս կը հաւատամ, որ խոստումդ անմոռանալի է. և վրձիւդ անդառնալի է։ Ես այսպէս կը հաւատամ, որ այս կերպ ազօթելովդ հնազանդութեան օրինակներ կուզես տալ հաւատացեալներուդ։

Կ'ազօթես առանց ձանձրանալու և առանց վրհատելու. որպէս զի մարդիկ ալ այս օրինակիդ հետեւելով չարունակէն իրենց ազօթքն ու խընդրուածք ամենակալ Հօրդ առաջ, մինչեւ նորա որոշալութեամբ հասնին փրկութեան ճանապարհին։ Կ'ազօթես Հօրդ կամաց հաւանութիւնն առնելու համար, ո՛չ թէ անտեղեակ ես Հօրդ կամաց, այլ մարդոց տեղեկացնել կուզես, որ իրենց սխալ որոշութեան վրայ չը յամառին, այլ վստահ լինին Հօր Աստուծոյ, որոյ կամքն ու հաճութիւնը միշտ բարի և օգտակար է իրեն հնազանդող ազօթաւորաց համար։ Կ'ազօթես դարձեալ, և Հօրդ պատգամութիւն հրէշտակէն քաջալերութիւն կ'առնուի, չմերժել Հօրդ զրկած մահուան բաժակն, այլ ընդունիլ զայն սիրալոթար կամօքդ. ո՛չ թէ կարօտ ես ամենազօր Արարիչդ արարածէդ զօրութիւն ու քաջալերութիւն ստանալ. այլ խոնարհութեան և հնազանդութեան օրինակ կ'ուտաս մարդոց, որ թէև Ամենակալ Հօրէդ օգնութիւն կը խնդրեն, բայց խոնարհու-

Թեամբ կը սպասեն անոր որոշողութեան, որ ամենազուրկ Հայրդ մարդոցմով մարդոց համար տալ պատրաստած է:

Ականատես աշակերտացի ներկայութեամբ կ'ազօթես, և արիւն քրտինք կը թափես, որպէս զի ճշմարիտ մարդ ըլլալդ հաստատես ճշմարիտ վերկայիցդ առաջ: Պարտէզին մէջ պարտաւորացիր նախահայր Ադամը, որ երեսի քրտինքով իւր հացըն ուտէ: Եւ ահա այն պարտքն է, զոր այժմ Գեթսեմանի պարտէզին մէջ անձամբ կը վճարես, ո՛չ լոկ քրտինք կը թափես երեսներէդ, այլ աբիւնախառն քրտինք կը քամես կուսածին ամբողջ մարմնէդ, ո՛վ Ադամայ մեղաց բարձող Յիսուս:

Տագնապալից ցաւօք կ'ազօթես, սաստիկ կը տրտմիս և կը հոգաս, ո՛չ թէ անձդ կը խնայես, այլ կը հոգաս ու կը ցաւիս. որ շատ մարդեր իւրեանց անհաւատութեամբ ու անդարձութեամբ ապարդիւն պիտի հանեն իրենց համար քու կրթած չարչարանքն ու մահը:

Այժմ անշուշտ կը յիշես ապերախտ ու խրտատախրտ աստուածասպաները, կը յիշես մատնիչ Յուդայի ըրած դաւաճանութիւնը, զոր անհաւատ փարիսեցւոց հետ կը գործէ այդ ըրած երախտեաց գէմ: Կը յիշես և կը ճանչես սրտադէտ Տէր, այն ապագայ սուտ քրիստոնէից ընելիք չարագործութիւնները, զորս եղածէն առաջ կը կշռես, մատնիչ Յուդայի չարագործութեան հաւասար, կամ աւելի: Ահա դոցա համար է կրտ-

ծըդ տրտմութիւնն ու հոգածութիւնն, ո՛վ ամենազրկած և ծածկատես Յիսուս:

Երկնաւոր Հօրդ պատգամաբեր հրեշտակն ահաւասիկ կ'ուգայ քեզ համար պատրաստուած մահու բաժակով, ո՛վ սիրոյ զոհ Յիսուս: Բաժակ մը քեզ կը ներկայացուի, որոյ մէջ կը պարունակուին անոր սոսկալի չարչարանքն ու մահը, որ աշխարհիս սկիզբէն մինչեւ ցկատարած՝ մարդոց ըրած և ընելիք չարագործութեանց հաւասարակըչիւ պատիժն է: Այսչափ պատիժ կրող բաժակն է, զոր ամենակալ Հայրդ քեզ կը ներկայացընէ, որպէս զի յանձնառու լինիս զայն մինչեւ վերջ քամել: Եւ դու պարտական կը հանդիսանաս անթերի կատարել Հօրդ կամքն ու հաճութիւն: Եւ այս բաժակի ծանրութիւնն ու դառնութիւնն են, որ արիւն քրտինք հանել իւտան կուսածին մարմնէդ, որ փափուկ և զգայուն մարմնով յանձն կ'առնուս ըմպել դառն բաժակը մինչեւ յետին կաթիլն, ո՛վ անձնագիր սիրոյ զոհ Յիսուս: Եւ այնուհետեւ մարմնական երկիւղը մէկ կողմ ձգելով, միայն մարմնոյդ փափուկ ըզգայութիւնը կը պահես, որպէս զի յայժ ազդու և զգալի լինին կրած տանջանքներուդ ցաւն ու կսկիծն: Եւ պատգամաբեր հրեշտակ բիւր երկրորդազուրկն ու փառաբանութիւն տալով ահաւոր բարձրելոյդ՝ յերկինս կը վերանայ:

Ո՛վ բարձր և խոնարհ Տէր, երբ դու՝ որ անկարօտ ես աղօթքի և օգնութեան, այսչափ կրթած տրտմալիժ վիճակիդ մէջ լինելով հանդերձ՝ տակաւին աղօթելուդ միջոց չես տար, այլ ստէպ ստէպ աղօթքդ կրկնելով օգնութեան կը սպասես: Իսկ ես եղկելիս, որ աղօթքի և օգնութեան կարօտ եմ, ո՞րչափ դատապարտութեան արժանի եմ, որ երբ ցուրտ ու գաղջ սրտով աղօթքի կը կենամ, աղօթքս շուտով վերջացնել կ'աճապարեմ, և երբ փորձութիւն վրաս գալու լինի, բնաւ աղօթելու կարեւորութիւն չեմ տար, և զքեզ օգնութեանս չեմ կոչեր, որ ամէն շնչոյս տուրեւառութեան օժանդակութեանդ կարօտութիւնն ունիմ:

Ահա կը խոստովանիմ, Տէր, որ երբ մեղաց մէջ զիս կը գտնեմ, պատճառ սրտիս թուլութիւնն ու գաղջութիւնն են: և կամ այն է պատճառն, որ փորձութեանս ատեն չեմ գիմէր աղօթքի և օգնութեան. այլ անտանձ կրիցս և անարգ հաճոյքիս կը հետեւիմ, սրով անգործաբերի կը մնայ ամենազօր պահպանութիւնդ թըշուառ անձիս վրայ:

Ահա սիրատարած բազուկներուդ հովանաւորութեանը կը գիմեմ. գթառատ Տէր, թմրած սիրտս արթնցուր մեղաց քնոյ ապշութենէն: Ամենակեցոյց զօրութեանդ կը յուսամ, յուսացե-

լ՞ոց ապաւէն Տէր. մեռած խղճիս կենդանութիւն տուր. որպէս զի կարողանամ վերականգնիլ մեղաց անկումէն: Սուրբ առաքելացդ վրայ ունեցած գթութեանդ ու խնամոցդ կը կարօտիմ, սիրախնամ Տէր, մեղօք խաւարեալ մտքիս լուսաւորութիւն, և լքեալ սրտիս ու հոգւոյս զօրութիւն տուր. որպէս զի լուսաւոր մտօք, մաքուր սրտով ու խղճով ու զօրաւոր հոգւով աղօթեմ գիմացդ և օգնութիւնդ խնդրեմ: Տուր ինձ նաև համբերութիւն ու խոնարհութիւն, որպէս զի յօժար կամօքս վերցնեմ այն խաչը, զոր ինձ համար կրելու որոշած ես, ո՛վ երկայնամիտ Տէր: Տո՛ւր ինձ վրայ դրածդ պահապան հրեշտակին պահպանութիւնն ու օգնութիւնը, որպէս զի անով ազատ մնամ մեղաց արկածներէն:

Ամենազօր Տէրութիւնդ փառաւորեմ, բարձրեալ Յիսուս: Սուրբ քրտինքովդ ու արիւնովդ թրջուած հողը լինիմ, ո՛վ անձնազոհ Յիսուս: Տուր ինձ քու սիրոյ և խաղաղութեան ճաշակը, որպէս զի կարողանամ յարատեւել պատուիրանապահութեանդ շրջանին մէջ, ու սուրբ կամացդ համեմատ քեզ ծառայել. ամէն:

Յիսուսի մասնութիւն եւ ընթերցումն

Խորհրդաւոր աղօթքդ աւարտեցիր, ամենա-
զօր Տէր. երկնաւոր Հօրդ քեզ զրկած մահու
բաժակն ընդունեցիր. այժմ անձնադիր զօրա-
գլուխդ կը պատրաստուիս զքեզ բռնողներուն
դիմաց ելնել, մասնիչ Յուդայի նենգադաւ համ-
բոյրն ընդունիլ, ձեռօք կապուիլ և ի բանտ եր-
թալ: Բայց նախ սիրելի զօրական, աշակերտնե-
րուդ սրտագորով ձայնդ կուտաս. «Արի՛ք եր-
թիցո՛ւք, զի ահաւասիկ եհաս, որ մատնելոց է
զիս:»

Սատանայ տեսաւ արդէն մարմնական տրտ-
մութիւնդ ու արիւն քրտինք թափելդ. տեսաւ՝
որ մարդկային ահով ու երկիւղով պաշարուեցար:
Դոցա համար նա յուսով է. որ յաղթութիւն ին-
քը պիտի վաստկի. ուստի մասնիչ Յուդային հը-
րահանդ կուտայ, որ համբուրելով մատնէ զքեզ
Պիղատոսի զօրականաց ձեռքը: Զօրաց ալ խրա-
խոյս կուտայ, որ առանց վախնալու և առանց
խնայելու ձեռքերդ կապեն և տանին բանտար-
կեն: Հրէից ալ խորհուրդ կուտայ. որ Ճմարիա
Մեսիան չես, այլ խաբեբայ և երկչոտ մարդոց
միմն ես. և անարգաբար խաչուելու և մեռնելու
արժան ես, Իսկ ագահասիրտ Պիղատոսին վրայ

արդէն վստահ է, որ իւր կամակատար արբան-
եակն է:

Ահա Յուդա մի ամբոյս հետն առած՝ դէպ ի
քեզ կուգայ, և քեզ համբուրելու կը յանդգնի,
բայց դու ո՛վ երկայնամիտ Տէր, տակաւին եր-
կայնմտութիւնդ կը պահես. տակաւին քաղցրու-
թեամբ նորա հետ կը խօսիս. «Յո՞ւդա համբու-
րելով մատնես զՈրդի մարդոյ:» Ո՛վ ահաւոր
բարձեալ տէր, ի՞նչպէս կը ներես, և ի՞նչպէս կը
համբերես այդ անպատկառ ու լիրբ համբուրման,
որ յայտնի մոերմական երեւոյթ մը կը տեսնուի.
և ծածուկ թշնամական դաւադրութեան տեսա-
րան մը կը լինի, և կը ներկայանայ առաջդ: Յու-
դան իւր համբուրմամբ խաղաղական ողջոյն կու-
տայ քեզ, և հետը եկողներուն՝ զքեզ բռնելու և
կապելու նշան կուտայ:

Ո՛վ սարսափելի երեւոյթ եւ ապշելի տեսա-
րան: Ահա խոտասրտութիւն մը, որոյ վերջն ու
վախճան անփրկանաւոր կորուստ մը կ'երեւակա-
յի: Ահա գործ մը, որոյ վարձքն ու հստուցում
յաւիտենական տանջանքն է: Արդարադա՛տ Տէր,
դու խապառ գթութեան խնամքդ վերցուցած ես
Յուդայէն. որովհետեւ նախ նա՛ մերժած է քու
իրեն ըրած երկայնմտութիւնն ու մարդասիրու-
թիւնը: Ասկէ վերջ նորա բաժին յուսահատական
ինքնասպանութիւնն ու մշտնջենական կորուստն
են:

Ահա զինւորաց խումբով պաշարուած են ա-

շակերտներդ, անմատչելի՛ Տէր: Դու մարդկային հարցում կ'ուղղես զինուորաց. « Զո՛ւ խնդրէք. » եւ մարդկային ձայնէդ Աստուածային ահաւորութեան մը կը փայլատակէս բոլորափրկ հաւաքուած Յուդային եւ ամբոխին վրայ. որոնք յետոյն քաջուելով գետնի երես կը փռուին. եւ միայն երեք աշակերտներդ կանգուն կը թողուս:

Ո՛վ ահարկուդ երկնի եւ երկրի, եթէ այդ մեղմ ու քաղցր ձայնդ զմարդիկ մեռելի նման գետին կործանեց, հապա երբ լի բարկութեամբ ահեղագոյ՝ բարբառով պիտի ձայնես դատապարտեալներուն. « երթա՛յք յինէն անիծեալք ի հուն յաւիտեանական, » այն ատեն ո՞րչափ անտանելի պիտի լինի նոցա կրած ահ ու սարսափը:

Այո՛, երկայնամիտ Տէր, այդ գետին ինկածներն ալ անդունդ իջնելու արժանի են, բայց խնամական ականարի մը վրաներ դարձնելովդ ոտից վրայ կը կանգնեցնես, եւ նոցա սպառած կարողութիւնը նորէն իրենց կը դարձնես: Ո՛հ, նոքա քենէ ուժ առնելով վրադ կը յարձակին բըռնելու եւ կապելու համար:

Ամէն արարածներդ անմուռն ձայներով վըրէթխնդրութիւն կ'ազաղակեն. բայց դու լռութիւն, լռութիւն, կը պատասխանէս վրէժխնդրութեան դէմ:

Գետին վրէժխնդրութիւն կը պահանջէ անյատակ վիհ մը բանալ բռնողներդ խորասուզելու համար. բայց չունի հրաման: Հրեղէն դունդերդ

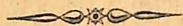
երկինքէն հրոյ անձրեւ տեղացնելու համար վըրէթխնդրութիւն կը պահանջեն, բայց չունին հրաման: Դժոխքը նոյնպէս վըրէթխնդրութիւն կը պահանջէ: այլ դու գոցած ես նորա բերանը:

Այս վրիժապահանջ արարածներն երէդ՝ միայն Պետրոսի սուրը՝ Մաղքոսի ականջը իւր տեղէն կը փրցնէ՝ քու հրամանիդ հակառակ: Իսկ դու զայն եւս Պետրոսի ձեռք իւր պատեանին մէջ կ'ամբարակես, եւ սաստելով հրաման կ'ընես Պետրոսին, որ այլ եւս սուրը իւր տեղէն չը հանէ: Եւ Մաղքոսի ականջն առաջին պէս կ'ողջնցնես. եւ դու եւս Աստուածային զօրութիւնդ մարմնոյդ մէջ կ'ամբիոփես. եւ իբրեւ ամեղ գառն՝ մարդագայլերուն առաջ կը կենաս: Ոչ կ'աղաղակես, եւ ոչ կը դիմադրես. այլ թոյլ կուտաս բռնողներուդ, որք ոչ գութ գիտեն, եւ ոչ խնայողութիւն. այլ գազանային կատաղութեամբ վրադ կը յարձակին: Ոմանք հրաշագործ ձեռքերդ կը կապեն, ոմանք կապանքներդ կ'ամրապնդեն արիւն հանելու չափ. ոմանք պատկառելի դէմքդ կ'ապաակեն. ոմանք Աստուածային երեսներդ կը թքեն. եւ այլք Կեդրոնի հեղեղատին սուր քարերու եւ խիճերու վրայ ձգելով ու քաշկռտելով գրեզ՝ քահանայապետին տունը կը տանին:

Ո՛վ ամենայաղթ և համբերատար փրկիչ. Ահա ներկայ է քեզ սատանայի ունեցած կատաղի և դաժան ուրն ու ատելութիւն մարդկութեան դէմ. ահա՛ քեզ վրայ կ'երեւին սատանայի տուած նախատինքները ու թշնամանքները, զորս տառապեալ մարդոց վրայ կը թափէ միշտ, զանոնք յուսահատեցնելու՝ և քեզ դէմ մեղանչել տալու համար: Որովհետեւ մարդկային ազգ քու սուրբ արիւնով գնուած է:

Յիշէ՛, ո՛վ ամենախնամ. որ ես ալ կենարար մարմնոյդ և արեանդ գինն եմ: յիշէ՛, որ սատանայ քեզ դէմ ունեցած նախանձն ու բարկութիւն՝ տառապելոյս վրայ կը թափէ. չարաչար մեղանչել տալով զիս քու սիրոյն դէմ: Յիշէ՛ սիրազուրթ Տէր, որչափ դու իմ անկմանս վրայ արտում կը լինիս, սատանայ այնքան ուրախ կը լինի:

Ահա քեզ կը բողբոջեմ, Տէր, զրկանք կրող տառապեալ այրի կնոջ նման. « Դա՛տ արա՛ ինձ յոսութե՛ իմմէ: » Ամենասուրբ անուանդ համար ազատէ՛ զիս մեղաց գերութենէն ամենակա՛լ Տէր: Սատանային բռնութենէն ու մեղաց կապանքէն ազատէ զհոգիս, ազատարա՛ր Տէր: Նոր սիրտ տուր մեզօք հնացելոյս, նորոգի՛չ Տէր. որպէս զի ընդունակ լինիմ շնորհացդ. և կարողանա՛մ հրաժարիլ մեղքէն, և քեզ ծառայել:

Բաւեարիոսքիւն Յիսուսի, եւ ուրացոսքիւն Պէտրոսի

Ո՛վ արդարութեան օրէնսդիր Յիսուս, ահա արդարութեան օրէնքէն չեղուած Աննա քահանայապետն իբրեւ արդարադատ կը ձեւանայ, և քեզ վրայ օրինազանցութիւն կը փնտռէ: Նենգամիտ Աննա նենգադաւ հարցումներ քեզ կ'առջարկէ. զրպարտիչ ու սուա վկաներն դքեղ իբրեւ յանցաւոր կ'ամբաստանեն: Բայց մուրաշաւիղ ժողովականներէն ո՛վ պիտի ջատագով լինի ճշմարտութեանդ, և անմեղութիւնդ ո՛վ պիտի պաշտպանէ. անպարտակա՛ն Յիսուս:

Աննա վրադ բռնանալով պատասխան կը պահանջէ. և դու թէպէտ մէկ խօսքով զայն կը պապանծեցնես, բայց նորա յանդուգ ծառան ճշմարիտ խօսքդ իբրեւ յանդգնութիւն կը դատէ, և անպարտ տեղ Աստուածային երեսդ ապտակելով վրադ կը խրոխտայ. « Այդպէ՞ս պատասխանի տաս քահանայապետիդ: » Իսկ դու՝ ո՛վ ահաւորըդ հրեշտակաց. ապակողիդ ձեռքը չես չորցրներ, այլ միայն նորա անիրաւութիւնը կը յանդիմանես հեղութեամբ. « Եթէ չար ինչ խօսեցայ, վկայեա՛ վասն չարին. իսկ եթէ բարի, ընդէ՛ր հարկանես զիս: » Ահա այս խօսքովդ օրինակ կուտաս, որ մարդիկ հեղութեամբ խօսելու են,

և ոչ թէ հպարտութեամբ ու բարկութեամբ:

Աննայի առաջ անիրաւաբար չարախօսուեցար. ու անարգութեան ապտակն ընդունեցիր, Փրկիչ. այժմ կայիափայի դիմացը կը ներկայացուիս: Արդե՛ք կրնա՞յ յուսացուիլ, որ այս երկրորդ ատենին մէջ արդարութիւն պաշտպանող անձ մը գտնուի. ո՛չ, ո՛չ, Տէր. զի դոքա են Աստուածասպան ամբողջ ժողովուրդը քու դէմը թշնամացնողներ. դոքա են քու անհաշտ ռիսերիմ թըշնամիներդ. որովհետեւ դու միայն ճանաչեցիր ու դիտեցար դոցա խորամանկ բնաւորութիւնն, և դու յայտնի յանդիմանեցիր դոցա ներքին կեղծաւորութիւնը: Դորա համար անյագ է դոցա չար նախանձն ու ատելութիւն քու դէմը: Ուստի օրէնքն խաղալիկ դարձուցած են իրենց կրիցըն ու անձնաշահութեան:

Կայիափայի ընտրած սուտ վկաներն զբեզ կ'ամբաստանեն իբրեւ ինքնակոչ թագաւոր՝ Հրէից Հռովմայ դէմ. իբրեւ օրինազանց ու մուրեցուցիչ՝ Հրէից դէմ. նաեւ Որդի Աստուծոյ լինիլդ՝ Հօր Աստուծոյ դէմ իբրեւ հայհոյութիւն կ'ամբաստանեն: Իսկ դու կը լռես, կը համբերէս եւ կ'երկայնամտես: Կայիափան յանուն բարձեալ Հօրդ՝ քենէ երգում կը պահանջէ, որ ճշմարիտը խօսիս: Բայց դու՝ որ լռելու և խօսելու պատշաճ ժամանակները լաւ դիտես, այժմ կը խօսիս, որ դու ինքդ ես բարձեալ Հօր Որդին, ու մարդարէից նախագուշակած ճշմարիտ Մեսիան. որ

եկած ես, ո՛չ թէ օրինաց դէմ հակառակիլ այլ օրինաց թերին լեցնել. եկած ես, ոչ թէ Հռովմայ դէմ ժողովուրդն ապստամբեցնել, այլ սուցած ես զանոնք, որ կայսեր հարկը՝ կայսեր վճարեն, ու Աստուծոյն Աստուծոյ՝ եկած ես. որ չարչարուիս ու մեռնիս՝ զմարդիկ մեղաց մեռելութենէն կենդանացնելու համար: Եկած ես մեղօք փակուած երկինքը բանալու, և զմարդիկ հետդ հոն տանելու համար: Ե նորէն պիտի դասահեզ հրապարակաւ ընդհանուր տիեզերքը արդարութեամբ դատելու համար: « Յայսմ հետէ տեսանիցէ՛ք զՈրդի մարդոյ նստեալ ընդալմէ զօրութեան, և եկեալ ընդ ամպս երկնից: »

Կայիափայ նախանձաբեկ կը լինի ճշմարիտ խօսքիդ վրայ, Որդի Աստուծոյ ըլլալդ հայհոյութեան յանցանքի տեղ կը դնէ. դազանային բարկութեամբ լցուած՝ ատամները կը կրճտէ, դէմքը կ'այլանդակէ, հանդերձին օձիքը կը պատռէ, մուկեղնաբար ձայն ու ազաղակ կը հանէ, և դատապարտուելուդ վճիռը ժողովականներէն կը պահանջէ: « Հայհոյեաց, զի՞ եւս պիտոյ են մեզ վկայք. ահա՛ արդ լուայք զհայհոյութիւն նորա: »

Ո՛վ անմեղ գառն Աստուծոյ, անօրէն ժողովոյն մէջ չըլապատուած ես. եթէ լռես, և եթէ խօսիս, յանցաւոր կը դատուիս. և ո՞վ պիտի պաշտպանէ զքեզ այդ արդարազուրկ ատենին մէջ, ոչ ճշմարիտ օրէնք և դատաստան կայ, ոչ խիղճ, և ոչ սրտի գութ կայ: Զի դոքա ամէնքն

ալ անհաշտ թշնամիներ են քեզ . և ռիսերիմ Ան-
նային ու Կայիափային մուշկան կրից ու անձնա-
շահութեան ծառաներ : Կայիափա՛ն զքեզ կը
զրպարտէ , Փրկի՛չ , և ո՞վ կարող է արդարու-
թիւնդ պաշտպանել . քահանայապետ մը զքեզ կը
դատապարտէ , և ո՞վ կարող է նորա վճռոյն դի-
մադրութիւն ընել : Եւ ահա ամէն բերաններէ ե-
լած վճիռն ու աղաղակն այս է . « Մահապա՛րտ
է : » Ոմանք կը հայհոյեն , ոմանք կը նզովեն եւ
կանխաբանեն զքեզ . ոմանք կապտակեն և կը
թքեն Աստուածային երեսներդ , և մեծ անար-
գանօք ատեանէն հանելով կը բանտարկեն : Ուր
անգութ պահապաններով շրջապատուած՝ նոր
նոր խաղերով ու կատակներով կը տանջուիս ու
կը նախատուիս : Քօղ կը ձգեն պատկառելի դէմ-
քիդ վրայ , ստէպ ստէպ ապտակներ ու հարուած-
ներ գլխոյդ վրայ կ'իջեցնեն , լրբենի ծիծաղներու
ձայներ կը հանեն , և հարցում կ'ընեն . « Մար-
դարէ՛ց , ո՞վ է , որ եհարն զքեզ : »

Ո՞վ ահաւոր և բարձեալ Տէր , արդե՛օք Աս-
տուածային ահաւորութենէդ սարսափող ու դէմ-
քերնին ծածկող հրեշտակներն ի՞նչ ահ ու գողի
և զարմացման մէջ կը գտնուին , երբ զքեզ այդ
անտանելի անարգանաց մէջ համբերող կը տես-
նեն :

Արդե՛օք աշխարհիս մէջ կա՞յ այնպէս անար-
գութիւն մը , որ այս կրածդ անարգութեան հա-
ւասար լինի : Ո՞վ երկայնամիտ Յիսուս : Այո՛ ,

սրտագէտ Տէր . երբ քեզ հաւատացեալ մարդիկ
մեղսակից կը լինին իրարու , և մութ խորշերն ու
անկիւնները կ'առանձնանան , ուր մարդոց տեսու-
թենէ ծածուկ անառակութիւններ կը գործեն ,
չնկատելով , որ դու դիտես և կը տեսնես ամէն
դաղանի գործքերը : Եւ ահա այսպիսի գործքե-
րով դու միշտ կը նախատուիս ու կ'անարգուիս
անառակ մարդերէն :

Ամենագո՛ւթ Տէր . ահա այսքան դառնակըս-
կիծ ցաւերուդ վրայ՝ ցաւ մի ե՛ւս կ'ունենաս :
Սիրելի և հաւատարիմ Պետրոսի չարաչար ան-
կումը կը դիտես , և սաստիկ կը ցաւիս ու կը վըշ-
տանաս : Պետրոս՝ որ պահ մի առաջ զինքը քեզ
անձնուէր զոհ կը խոստանայր , այժմ կ'ուրանայ
ըսել թէ ես ալ Յիսուսի աշակերտներէն եմ : Պե-
տրոս՝ որ մի քիչ առաջ կը խոստանայր մինչեւ մա-
հու վերջին կէտ չթողուլ զքեզ , այժմ առանց
չարչարուելու կը թողու զքեզ : Նա՛ որ ետեւէդ
եկած մինչեւ քահանայապետին դրան առաջ քե-
նէ չզատուելու սիրով , այժմ թուլասիրտ աղջիկէ
մը վախնալով , զինք քեզ անծանօթ մէկ մը կը
ձեւացնէ , և զքեզ արգելարանին մէջ զանց ընելով՝
բակին մէջ վառուած կրակին շուրջ նստողներուն
հետ կը նստի : Ուր երեք անգամ զքեզ կ'ուրա-
նայ : Պետրոսի սիրտ այժմ սառած է Աստուածա-
յին սիրոյդ ջերմութենէն , Փրկի՛չ . միթէ զգալի
կրակին ջերմութիւնն պիտի տաքցնէ զայն :

Պետրոս ուրացած է զքեզ , և լկտի ընկերաց

հետ կը խօսակցի, արտաքուստ իբրեւ անծանօթ քեզ և անկարեկից, և ներքուստ խղճով խոցուած, ու սրտով խռոված ու տարակուսած: Պետրոս նետահար թռչունի նման զարնուած է ուրացութեան երեք հարուածներով, և ինքնին իւր ինկած տեղէն կանգնելու զօրութիւն չունի, այլ բժշկարար ու փրկարար օգնութեան մը կը կարօտի: Պետրոսի վերջին ուրացութեան ձայնին հետ՝ հաւն ալ իւր ձայն կը հնչէ: Հաւուն ձայն յիշեցնել կուտայ քու անսուտ գուշակութիւն Պետրոսին. «Մինչեւ հաւու խօսեալ իցէ, երիցս ուրացիս զիս:»

Այս ցաւալի անկման միջոցին սիրալիր ակնարկ մը կը դարձնես դէպ ի Պետրոս, ո՛վ սիրակեցոյց Տէր. և սիրոյ նայուածքովդ սիրոյ բոց կը ցոլացընես Պետրոսի սառուցած սրտին մէջ, որ անմիջապէս զօրութիւն կ'առնու, սաքի վրայ կը կանգնի, սիրաբ կը խաղաղի, խիղճը կը հանդարտի, Հոգին Աստուածային սիրով կը բորբոքի, աչքերն արտասուած երկու աղբիւրներ կը բղկեն: Չարածողով ընկերներէն հեռանալ կ'աճապարէ, և առանձնանալով անդադար կուլայ և կ'արտասուէ իւր ակամայ կամօք ուրացութեան վրայ: Հոն զղջման արատաւօք կը լուայ իւր սիրտն ու հոգին մեղաց ազտութենէն, սիրոյ հրով կ'առողջանայ հոգին մահամերձ հիւանդութենէն ու վէրքերէն:

Ահա Փրկիչ. այս է քու Աստուածային շնորհք

դարձող մեղաւորաց վրայ: Այո՛, մեղսաքաւիչ Տէր. դու միշտ պատրաստ ես Պետրոսի վրայ ցոյց տուած մարդասիրական խնամքդ ու ողորմութիւնդ ցոյց տալ նաեւ ամէն մեղաւորաց վրայ. միայն թէ ամէն ոք Պետրոսի սիրտն ունենալու են որպէս զի ընդունակ լինին Աստուածային շնորհացդ, և մեղաց թողութիւն գտնեն:

Ա Ղ Օ Թ Գ

Ո՞վ ամենողորմ Տէր. անհամբեր անձիս համբերութեան շնորհքդ տո՛ւր, որ կարողանամ համբերել ինձ դէմ՝ զրպարտութիւն խօսողներուն, ինչպէս դու ինձ համար համբերեցիր զրպարտիչներուդ: Հեղութեանդ շնորհքը տո՛ւր ամբարառանիս, որ կարողանամ սանձել մարեկան բարկութիւնս, ո՛վ խոնարհասէր Յիսուս: Սիրասացոյց սիրաս Աստուածային սիրովդ սիրալուէ՛, սիրաբժիշկ Տէր. որ կարողանամ մերժել հեշտախառութեան թմրեցուցիչ սիրոյ հուրն, և Աստուածային սիրոյդ ընդունակ լինիմ: Սրախ խօսակ խիղճս մեղաց թմրութենէն զգաստացո՛ւր, Փրկիչ, որ կարենամ ունեցած պակասութիւններս ճանաչել, գործած մեղքերուս վրայ զղջալ, ու ապագայ մեղքերէն զգուշանալ: Մեղաց մըրքիկներէն յուզուած սիրտս, միտքս ու հոգիս՝ Աստուածային սիրոյդ ներշնչութեամբ խաղաղա-

ցուր . ո՛վ սիրախաղաղ Յիսուս : Պետրոսի ունեցած յարատեւ զղջման ու արտասուած շնորհքին ալ տուր . ո՛վ շնորհապարգեւ Տէր , որ լուսնամ հոգիս մեղաց աղտեղութենէն : Քոյ Աստուածային չարչարանաց յիշատակաւ բռնկէ՝ զհոգիս մեղաց վէրքերէն , ինչպէս Պետրոսը բռնկեցիր ուրացութեան վէրքերէն , ո՛վ հոգեբուժ Տէր : Սիրաքաղց սիրտս ու հոգիս անբիծ սիրովդ յագեցուր , ո՛վ կերակրիչ տիեզերաց Յիսուս , որ Պետրոսի նման միշտ հետեւող լինիմ սուրբ պատուիրանացդ . ամէն :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆԻԹԻՒՆ ՎԵՅԵՐՈՐԴ

Յիսուս յաւեանս Պիղատոսի եւ Հերովդեսի

Առաւօտեան արեւին պայծառ ժամն է . բայց այժմ ոչ պայծառութիւն կը տեսնուի երկնքի երեսն , և ոչ զուարճալի տեսարան կ'երեւի երկրի վրայ , այլ սգաւորութեան երեւոյթ մը կը ներներկայացուի այս օրուան մէջ : Ո՛հ , կ'երեւի թէ արեգակն ալ իմացած է , որ այսօր Արարիչդ երկնի ու երկրի կը չարչարուիս , ու մեռնելու կը պատրաստուիս . ո՛վ երանութիւն և բերկրութիւն երկնի և երկրի Յիսուս :

Ահա կայիապայ մեծ ժողով կազմելով , խոր-

հուրդ կ'ընէ հրէից իշխաններուն , դպիրներուն ու Փարիսեցիներուն հետ , որ զքեզ Պիղատոսի ատեանը հանեն , ամէնքը միաբան և միաձայն վկայութիւն տան , որ դու օրինազանց ես Հրէից դէմ , և հակառակօր ես Հռովմայ դէմ :

Այժմ Պիղատոսի առաջ կը ներկայացուիս , Փրկիչ . չարախօս ամբաստանիչներով յըջապատուած ես , սուտ վկաներով պաշարուած ես . ամէն բերան , ամէն լեզուն քեզ դատախազ և չարախօս են : Բայց դու ո՛վ իմաստութիւն Հօր Յիսուս : ոչ կը պատասխանես , և ոչ ձայն կը հանես զրպարտիչներուդ դէմ , այլ լուռ եւ անմունչ կեցած ես անմեղ գառի նման :

Պիղատոս զարմանալով այսչափ համբերութեանդ վրայ , զքեզ իւր առանձնարանը կը կոչէ , ո՛վ լինիլդ կը հարցնէ . իսկ դու համառօտ խօսքով մի կ'իմացնես դատաւորին , որ երկնի և երկրի ստեղծող թագաւորն ես , և մարդու կերպարանք առած ես , ո՛չ թէ իշխաններու դէմ հակառակելու համար , այլ ընդհանուր մարդիկ ժողովուրդներով սատանայի գերութենէն ազատելու համար եկած ես : Դորա համար ոչ զօրք ունենալու կարօտ ես , և ոչ ալ զէնքի : Որովհետեւ քու զէնքդ՝ մարմինդ է . որով միայն կը պատերազմիս անմարմին հօրին դէմ , մինչեւ մեռնիս , ու մեռնելովդ յաղթես աշխարհի իշխան սատանային , և նորա իշխանութեամբ գերեալ հոգիներն ազատելով հետդ երկինքը տանիս , ուր Աս-

տուածութեամբ կը թագաւորես ամէն արարած-
ներուն վրայ . « Իմ թագաւորութիւն չէ՛ , յայտմ
աշխարհէ : »

Պիղատոս անգիտակ լինելով ո՛վ ըլլալուդ , մի-
այն այսքան իմացականութիւն կունենայ , որ դու
անիրաւ տեղ կամբաստանուիս հրէից ժողովրդէն
լոկ նախանձէ առաջ եկած կրքի մը համար : Պի-
ղատոս փորձ մը կ'ընէ այս նախանձոտ սրտերը
համոզելու , որ զուր տեղ է իրենց կատաղի ձայնն
ու աղաղակը , զուր տեղ ամբաստանութիւններ
ու չարախօսութիւններ կ'ընեն անմեղիդ վրայ ,
որ ոչ իրենց դէմ՝ յանցանք մը գործած ես , և
որ ոչ Հռովմայ դէմ :

Իսկ աստուածասպանք նորէն յուզուելով դա-
տաւորին առաջ , գաղանաբար ազաղակներ կը
բարձրացնեն , որ դու Գալիլեացի մը լինելով՝ բո-
լոր Հրէից խռովութեան պատճառն ելած ես , և
Հռովմայ դէմ՝ ալ հակառակ ես : Եւ այս պատ-
ճառաւ Պիղատոս Հերովդէսին կը զրկէ զքեզ ,
իւր օձիքը Հրէից ձեռքէն ազատելու համար :

Ահա Հերովդէսի ատեանը կը ներկայացուիս ,
Փրկիչ . հաղարաւոր չարախօսներ զքեզ շրջապա-
տեր են , ոմանք բողոքներ տալով վրադ , ոմանք
վկայներ լինելով : Բայց ո՞վ կարգ է ճշմարիտ
յանցանք մը վրադ գտնել , ո՞վ սրբութիւն սրբ-
բոց Յիսուս . զի ահա Հերովդէս ալ զքեզ կը քրն-
նադատէ , և ամենափոքր յանցանք մը վրադ չը
գտներ :

Հերովդէս քեզ վրայօք լսած հրաշագործու-
թիւնները տեսնել կ'ուզէ , և դու լռելուդ հա-
մար իբրեւ յիմար և ազէտ անձ մը ծաղր ու
կատակ կը լինիս ատեանին առաջ : Արհամարհոտ
Հերովդէսին պատասխան չես տար , սրտագէտ
Տէր . որովհետեւ նա ո՛չ թէ քեզ հաւատալու՝
այլ լոկ զբոսանքի մը համար հարցումներ կ'ընէ ,
և պատասխան չառնէր : Վասն զի յաւելորդ կը
համարիս պատուական մարդարիտներ անոր ա-
ռաջ ձգել : Եւ այս պատճառաւ Հերովդէս սպի-
տակ հանդերձ վրադ ձգելով Պիղատոսին զքեզ
կը վերադարձնէ :

Ահա Պիղատոսի առաջ կը ներկայանաս , Տէր .
ահա երկու թշնամիներ իրարու հետ հաշտու-
թիւն կունենան , և քու պատճառաւ սերտ բա-
րեկամներ կը լինին միմեանց . ո՞վ խաղաղութիւն
երկնաւորաց և երկրաւորաց Յիսուս , բայց դու
երկուքի պաշտպանութենէն ևս զուրկ կը մնաս :

Թէպէտ Պիղատոս ջանք կ'ընէ զքեզ ազատել
Հրէից ձեռքերէն . թէպէտ նորա կինն ալ ազգա-
րարութիւն կ'ընէ , որ ձեռքերը չը չաղախէ ան-
մեղ արիւնովդ , սակայն զուր եւ անօգուտ կը
մնան այս աշխատութիւնները , որովհետեւ աս-
տուածասպանաց անիրաւ պահանջն առաջ կ'եր-
թայ : Զատկական տօնի առթիւ՝ աւագակ Բա-
րաբբայն մահապարտ վճիռէն կ'ազատուի , և դու
անարատ Գառն Աստուծոյ մահուան կը դատա-
պարտուի :

Ո՛հ, այժմ սաստկակսկիժ գանակոծութեան
կը մատնուիս, ո՛վ Փրկիչ. որովհետեւ դատաւո-
րի հրամանաւ՝ զինուորաց ձեռքը մատնուած ես.
Հրէայք և Հեթանոսք ամէնքն ալ թշնամի դար-
ձած են քեզ. և ո՞վ պիտի խնայէ կուսածին մարմ-
նոյդ, որ աչքի նման փափուկ և զգայուն է: Ա-
հա անողորմ զօրքերով շրջապատուած ես, Փրկիչ.
դատաւորի հրապարակին մէջ գրեզ կը մերկացը-
նեն. ձեռքերնին առած զանազան տանջանարան-
ներ, բեռնահիւս գանիչներ ու ձաղկիչներ ստէպ
ստէպ կը հարուածեն, կը վիրաւորեն, կը խոցո-
տեն բոլոր անդամներդ, ու արիւնլուայ կ'ընեն:

Ո՛հ, ո՞րչափ սաստիկ ու անտանելի կսկիժ ու-
նիս այդ կարկտի նման ընդունած հարուածնե-
րէն, զորս մարդկան սիրոյ համար կը կրես, ո՛վ
բժիշկ հոգւոց Յիսուս: Ուրեմն այս է եղեր այն
աղէտալի դանգատը, զոր Դաւիթ մարգարէն
քու դիմաց իւր վրայօք խօսած է. « Զթիկունս
իմ հարին մեղաւորք, ընդերկար արարին զանօ-
րէնութիւնս իւրեանց: » Այո՛, Փրկիչ. այս նա-
խագուշակութիւն ա՛յն ատեն գրեց մարգարէն,
երբ հոգւոյ աչօք զքեզ այս սարսուելի հարուա-
ծին տակ արիւնլուայ եղած կ'երեւակայէր: Ինչ-
պէս այժմ դաժան մեղաւորներն գրեզ անինայ
կը հարուածեն, և կ'երկարեն իրենց անօրէն խըս-
տասրտութիւնն ու անգթութիւնն, և երբէք խը-
նայել չեն գիտեր: Սակայն դու այսչափ անտա-
նելի ցաւեր ու վէրքեր կրելով՝ ո՛չ հարկանողա-

ցրդ կը դիմադրես, ոչ աղաղակ ու ձայն կը հա-
նես, այլ անձայն և անմուռն լռութեամբ իբրեւ
հաստատուն վէճ կը տուկաս, ու կը համբերես.
ո՛վ սիրոյ զոհ Յիսուս:

Ա Ղ Օ Թ Դ

Անպարագրելի Աստուած իմ Յիսուս. որ մար-
դասիրութեամբ մարդ եղար, ու բանտերու ու
կապանքներու մէջ պարագլուեցար, որպէս զի
դժոխային անգերծ բանտէն ու կապանքէն ազա-
տես մարդոց հոգիները: Զիս ալ ազատէ մեղացս
բանտէն ու կապանքէն կապանքներուդ շնորհիւ,
ո՛վ ազատիչ Յիսուս: Մարդոց հոգիք մեղաց ցա-
ւերէն ու վէրքերէն բժշկելուդ համար ունեցած
ցաւերուդ ու վէրքերուդ շնորհիւ՝ զիս ալ բժշկէ
մեղացս ցաւերէն ու վէրքերէն. ո՛վ ողջացուցիչ
վիրաց Յիսուս: Մարդոց հոգիք մեղաց գերու-
թենէն ազատելուդ համար պահած լռութեանդ
շնորհիւ զիս ալ ազատէ մեղաց և սատանայի դե-
րութենէն, ո՛վ գերեզարձ Յիսուս: Մարդոց հա-
մար Թափած սուրբ արեանդ շնորհիւ՝ որբէ՛ ըզ-
հոգիս մեղացս ազատելութենէն, ո՛վ մեղսաքա-
ւիչ Յիսուս: Մարդոց հոգիք յաւիտեանական տան-
ջանքէն ազատելուդ համար կրածդ չարչարանաց
շնորհիւ՝ զիս ալ ազատէ սատանային այն անե-
րեւոյթ թշնամւոյս հարուածներէն, ո՛վ Փրկիչ իմ
Յիսուս. ամէն:

ԽՈՐՀՐԱՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԹՆԵՐՈՐ

Յիսուս փշով պսակի

Ո՛վ թագաւորաց թագաւոր Յիսուս . լուսեղէն հրեշտակներ սարսելով ու դողալով կը նային ահաւոր բարձրելոյդ վրայ , և մարդիկ զքեզ իբրեւ կոխան ոտից՝ անխնայաբար կ'անարդեն ու կը նախատեն : Հրեշտակներ երեսնին կը ծածկեն Աստուածութեանդ անպատմելի փառքերէն , իսկ մարդիկ գիմացդ կեցած հանդերձդ կը մերկացնեն վրայէդ , գլուխդ փշովք կը պսակեն և անտանելի տանջանքներով կը չարչարեն : Հրեշտակաց բազմութիւնք երկնքէն բխր երկրպագութիւններ կը մատուցանեն ամենաստեղծ Տէրութեանդ . իսկ մարդիկ լոկ քարի մը վրայ զքեզ նստեցուցած մերկ մարմնով՝ հին լաթ մը վրադ կը ձգեն , ջախջախուած եղէգի կտոր մը ձեռքդ կուտան , լրբենի անամօթութեամբ նախատանաց ծնրադրութիւն կ'ընեն դիմացդ , վրադ կը ծիծաղին , ձեռքիդ եղեգով գլուխդ կը հարուածեն , Աստուածային երեսներուդ կը թքեն , և ականջներէդ պօռալով կը կանչեն . « Ո՛ղջ լեր , արբայ Հրէից : » Այս է եղբւր երախտապարտ մարդոց հատուցումներն անթիւ բարերարութեանցդ դէմ , ո՛վ սիրոյ զոհ մարդասէր Յիսուս :

Ահա Գահանայապետներ , Դպիրներ , Փարիսեցիներ ու Իշխաններ ականատես կը լինին այդ

Թագադրութեանդ հանդիսին , և այլ եւս չեն նախանձիր և չեն տրտմիր վրադ , մանաւանդ կ'ուրախանան և կը հրճուին : Որովհետեւ այժմ ոչ հրաշագործութիւն կը տեսնեն հրաշագործ ձեռքերէդ , ոչ հոգեզուարճ բարբառներ կը լսեն Աստուածային բերանէդ , և ոչ ովսանայի ձայներ կը լսեն հասարակ ժողովրդէն . այլ անարգանք անարգանաց վրայ , և նախատինք նախատանաց վրայ կը տրուին քեզ Պիղատոսի զինուորներու ձեռօք , և ամէն տեսնողներուն տաղտկութիւն ու զզուանք եղած ես :

Այժմ կայիափայի և Աննայի իղձն ու փափաքը լցուած է , Փրկիչ . որովհետեւ Հրէից բոլոր ժողովուրդը իրենց կողմն ունին , և դու զրկուած ես ծանօթներէդ , զրկուած ես աշակերտներէդ և սիրելիներէդ : Մարդիկ մուցած են քէնէ ընդունած ու վայելած անթիւ երախտիքներն ու բարերարութիւնները , դորա համար հեռացած են ներկայութենէդ . և ներկայ եղողներն ալ « Փոխանակ բարւոյ , չար կը հատուցանեն քեզ » ինչպէս տեսաւ ու նախազուշակեց Դաւիթ մարդաբէն :

Ո՛վ իմաստութիւն Հօր Յիսուս . քու ամէն գործողութեանց մէջ մեծ խորհուրդ և իմաստութիւն կը պարունակուին . դու յայնժամ մեծ ու զարմանալի գործ կը գործես . երբ մարդոց առաջ եբրեւ դատարկ ու անգործ կը կարծուիս :

Դու՝ որ անստուեր լոյսն ես . մերկ մարմնով

մերկ քարին վրայ նստիլ յանձն կ'առնուս, որպէս զի լուսեղէն փառքէդ մերկացած Ագամն ու եւան վերստին իրենց փառացը հասցնես, և Աստուածային տեսութեանդ արժանացնես իրենց ծննդովք ու զաւակօք:

Փոխանակ ականազարդ թագին՝ փշեղէն պըսակ գլուխդ կ'ընդունիս, որպէս զի փշխոց վերքերովդ մարդոց հոգիներն առողջացնես մեղաց փուշերէն ու խոցուածներէն. և պսակես Աստուածային անճառելի փառօքդ: Նաեւ փշեղէն պըսակովդ յուշ կածես մարդոց, որ այս աշխարհի բոլոր փառքերն ու վայելչութիւններն իբր փուշ կը խոցոտեն մարդոց սրտերն ու հոգիները զանազան հոգսերով ու մտատանջութիւններով: Մերկութեանդ վրայ առած հին ու պատառատուն մի լաթով՝ յուշ կ'ածես մարդոց որ իրենց գանձն ու հարստութիւնն իրենց սեպհականութիւն չէ, որ օր մը պիտի թողուն, միայն մերկածածուկ պատանքով մը գերեզմանին մթութեան մէջ պիտի թաղուին:

Ձեռքդ առած ջախջախուած եղէգով կ'իմացընես իշխանաց, որ իրենց բոլոր զօրութիւնը միշտ քո ձեռքդ է: Դու այն բռնաւոր եղէգներ մեծ խնամով ձեռքիդ հովանաւորութեան ներքեւ կը պահպանես, մինչեւ կատարես արդարագատ վճիռդ իւրաքանչիւր գործոց համեմատ: Ինչպէս նախատեսած է Եսայի մարգարէն:

Դու զմարդիկ մեղաց գերութենէն ազատե-

լուդ համար՝ զաղիւր մարդոց զգուելի թուքն ու ապտակներ կ'ընդունիս Աստուածային երեսներուդ: Որով կ'իմացնես, որ փափկասէր մարդիկ երբ երեսնին կ'օծեն անուշահոտ իւղերով մեղսագործութեան գործիք ընելու նպատակաւ, այն ատեն թո՛ղ հաւատան, որ սատանայէն անարգանաց թուք ու ապտակներ ընդունած կը լինին:

Դու փոխանակ արքայական գահին վրայ բազմելու, մի լոկ քարի վրայ կը նստիս, ո՞վ անըստուեր լուսեղէն աթոռ բազմող Յիսուս: Ասով ալ աշխարհիս ագահներուն իմացնել կ'ուզես, որ իրենց մեռնելէն վերջ այդ քարի նման քարով մը պիտի ծածկուին գերեզմանի անոյց մթութեան մէջ, և միայն այն շիրիմը պիտի մնայ իրենց բաժին:

Ա Ղ Օ Թ Գ

Ամենազօ՛ր Տէր. տակաւին պիտի շարունակե՞ս անտանելի չարչարանքներդ կրեւ չնչին մարդկութեան համար. տակաւին պիտի կրե՞ս նոր նոր անարգանքներ ու տանջանքներ կրածներուդ վրայ: Այո՛, փրկութիւն և կեանք Յիսուս. որովհետեւ ամէն մասամբ անչափ և անսահման ես: Մարդասիրութեամբ անչափ ես, համբերութեամբ ալ անսահման ես: Մեծ է չարչարանքներուդ ու ժուժկալութեանդ ասպարէզը.

վասն զի մեծ ու անհուն է ա՛յն սէրը, որ դիւ-
րութիւն կուտայ քեզ անձանձիր չարչարուիլ
մարմնովդ՝ որ ամէն մարմիններէ զգայուն է. ո՛վ
անբաւելի Աստուած իմ Յիսուս:

Քու զիս սիրելուդ համար ինձ վիշտ ու նե-
ղութիւն զրկած ես, ես զանոնք չընդունելովս
պարտազանցութիւն ըրած եմ երախտըներուդ
դէմ, օրինազանց դատուած եմ պատուիրանացդ
դէմ, ապերախտ եղած եմ սիրոյդ դէմ, և ա-
պարդիւն՝ փրկութեանս դէմ:

Ահա երեսանկեալ կ'աղաչեմ, ա՛նյիշաչար Տէր,
փշեայ պսակիդ վէրքերով հոգւոյս վէրքերուն բը-
ժչկութիւն տո՛ւր: Անբերելոյթ թշնամւոյս հար-
ուածներուն տակ հեծող հոգւոյս՝ բժչկութիւն
տո՛ւր, ո՛վ հոգեբուժ Տէր: Մեղաց աղտեղու-
թեան մէջ շողախուած հոգիս՝ ընդունածդ թը-
քով մաքրէ՛, ո՛վ սրբութիւն հոգւոց Յիսուս: Մե-
ղօք ջախջախուած բանաւոր եղէդ հոգիս՝ սիրա-
խընամ ձեռքիդ հովանաւորութեամբ պահէ՛ յու-
սահատութեան խորտակումէն. ո՛վ պատապարան
յուսացելոց Տէր: Երկայնմտութեանդ շնորհիւ
ներէ՛ գործած յանցանքներուս, և նոր սիրտ
տուր ինձ, որպէս զի այսուհետեւ բոլորովին զիս
քեզ նուիրեմ և սիրայօժար կամօքս քեզ ծառա-
յեմ: Աստուածային սուրբ սիրովդ վառէ՛ սիրտս
ու հոգիս, սիրագլխա՛ծ Տէր. որպէս զի միշտ ըզ-
քեզ մտածեմ. տխրած սիրտս՝ չարչարանացդ
սուրբ յիշատակաւ մխիթարեմ. սուրբ սիրոյդ յի-

շողութեամբ սիրաքաղց հոգիս կերակրեմ, ու
խաղաղութեանդ մէջ խիղճս անդորրացնեմ. ա-
մէն:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

Յիսուսի խաչելութեան ու մահուան վճիռն

Ո՛վ ամենակալ Աստուած. Տէ՛ր կենաց և մա-
հու Յիսուս. որ հրեշտակաց ու մարդոց սրբու-
թիւն և արդարութիւն գտլով՝ այժմ անմենամեղ
աւազակի մը տեղ մահապարտ մը կը լինիս, և
աւազակներուն հետ խաչուիլ ու մեռնիլ յանձն
կ'առնուս: Անողորմ ու անխեղճ մարդոց ձեռօք
կը չարչարուիս. ուստի ոչ խնայել գիտեն, և ոչ
սլ գութ ու խնամ ունին: Քու վրադ քիչ մը գը-
թացող՝ միայն Պիղատոսն էր, և ահա նա եւս
խստացած է վրադ իր երկչոտ ու ագահ բնա-
ւորութեան համար:

Պիղատոս թէեւ վերջին փորձ մի եւս կ'ընէ
զքեզ արձակելու համար բայց կատաղի աս-
տուածապանք նորէն երկիւղ կը ձգեն նորա երկ-
չոտ սիրան. որ եթէ զքեզ արձակէ, այն ատեն
Հռովմայ բարեկամութենէն զրկուած պիտի լինի:
Պիղատոս զքեզ արիւնդուայ վիճակին հասու-
ցած՝ Հրէից կը ներկայացնէ. « Ահա՛ այրդ ցձեղ. »
թերեւս համոզուին իրեն, և գութ ածեն ողոր-

մելի վերքերուդ, ու արձակեն զքեզ: Բայց նոքա փոխանակ զիջում ընելու, աւելի կատաղի ձայներ ու աղաղակներ կը հանեն, որ մահապարտ Բարաբբան աղատուի, և դու անպարտդ կրես նորա չարագործութեան պատիժը: « Բարձ զդա, և արձակեա՛ մեզ զԲարաբբայ: »

Պիղատոս իւր ներքին իրիզն ու հոգին անջրնջելի աղտեղութեամբ կ'ապականէ. և արտաքին աղտը մաքրող ջուրը կը խնդրէ ձեռքերը լուալու համար. և լուացուելէն վերջ՝ « Քաւեալ եմ ես յարենէ արդարոյդ այդորիկ. » լսելով հրաման կը հանէ, որ չարագործ աւազակն արձակ թողուն, և զքեզ միւս աւազակաց հետ պատժակից ընեն: Այո՛, ազատարա՛ր Տէր. դու իբրեւ աւազակ կը դատապարտուիս աւազակներու հետ, որպէս զի մեղապարտ մարդիկն ազատես իրենց դատապարտութենէն ու յաւիտենական մահէն:

Պիղատոսի գինուորներն ու Հրէաները դատապարտութեան խաչդ կը պատրաստեն, փրկի՛չ, եւ Պիղատոս յանցանքդ կ'արձանագրէ խաչիդ վրայ: Ի՞նչ է քու յանցանքն, ո՛վ մեղաբաւիչ Տէր. աւազակութի՞ւն ըրած ես, որ աւազակաց հետ պատժակից կը լինիս. աւազակներ իրենց չարագործութեան համար կը պատժուին, բայց դու տիեզերաց արարիչ և թագաւոր լինելովդ համար աւազակներու հետ կը պատժուիս. մարգարէից նախագուշակաց Հրէից Մեսիան ըլլալնովդ համար կը պատժուիս: Այո՛, այս է եզեր քու յան-

ցանքն, ո՛վ փրկութիւն և կեանք Յիսուս, ինչպէս յայտնի է Պիղատոսի գրածէն. « Յիսուս նազովրեցի թագաւոր Հրէից: » Զոր նախանձաբեկ հրէայք իրենց ուղածին պէս փոխել սալ կ'ուզեն, և փոխելն անհնարին կը լինի. զի դու ինքդ ես ճշմարիտ Մեսիայն և Հրէից թագաւորը, որ մարդկան փրկութեան համար կը դատապարտուիս:

Ահա Պիղատոսի պաշտպանութենէն թողուելով՝ Հրէից ձեռքն յանձնուած ես, փրկի՛չ. այնուհետեւ ի՞նչ տեսակ չարչարանք ու նախատինք պակաս պիտի թողուն այդ մարդագայլերն: Որոնք վիրալից ուսերուդ վրայ մի ծանր խաչափայտ դրած՝ Պիղատոսի պալատէն դէպ ի Գողգոթա գրեզ կը տանին ստէպ ստէպ հարուածներով ու տանջելով:

Ո՛հ, քու կրած խաչին ծանրութիւնն անսասնելի է, զոր վիրալից ուսերուդ վրայ կը կրես, փրկի՛չ. ծանրութիւն մը, որ ընդհանուր մարդոց մեղաց ծանրութեան չափն ու կշիռն է: Ահա այդ ծանրութեան տակն անտանելի ցաւերով ու վրշտերով կը տաղնապիս, ու յաճախ յաճախ երեսացդ վրայ գետինը կ'իյնաս: Անդու՞ զհաշիճներովդ շրջապատուած ես. ոմանք Աստուածային երեսներուդ թուք ու ապստակ կը տան. ոմանք անէժք ու հայհոյութիւն կ'ընեն: Ո՛հ, թէ ո՞րքան ցաւակցելու եւ կարեկցելու մի տեսարան դարձած ես, սիրագութ Յիսուս. և ո՞րքան կարծրասիրտ ու անողորմ մարդոց մատնուած ես, որ

հարուած հարուածի վրայ կրելով ուժասպառ կը լինիս ու գեանին վրայ կը տարածուիս: Եւ քարասիրտ դահիճներդ՝ փոխանակ վրադ գլխալու՝ յաճախ հարուածներ կ'իջեցնեն փշապատ գլխիդ վրայ, որ ամէն տանջանքներէն ցաւալին ու կրակը լինէ քէ: Եւ դու այդ անտանելի ցաւերուդ մէջ չարչարուելով, ելնելով ու ինկնալով ճանապարհդ կը շարունակես. ինկածդ տեղէն կ'եղնես ոտիցդ վրայ, և նորէն գետինը կ'իյնաս: Թէպէտ մի քանի վայրկեան Սիմոն Կիւրենացին կը վերցնէ խաչդ, բայց դու նորէն զայն թալկացած ուսերուդ վրայ կ'ընդունիս. ինկնալով ելնալով արեան քրտնքիդ մէջ կ'ողողուիս. ո՛վ սիրոյ զոհ Յիսուս:

Այս տագնապալից ատեն ահա մի խումբ լացող կիներ ետեւէդ կուգան, որոնք փոխանակ իրենց անձանց ու զաւակաց վրայ լալու, քու վերադ կուլան ու կ'ողբան: Դու դէպ ի անոնց դառնալով յուշ կ'ածես, որ այնպիսի լացն ու ողբ քեզ վրայ ընել անօգուտ է, այլ իրենց անձանց և զաւակաց վրայ լալու են, որք բիւր թշուառութեամբ չի են: Որովհետեւ երբ դու նոցա թշուառութեան վրայ կ'արտասուէիր, նոքա անզգայ կը կենային իրենց անզղջութեան և անդարձութեան մէջ:

Սրտադէտ Տէր. կ'երեւի թէ այդ լացողներու ողբն ու արտասուք անախորժ են քեզ. որովհետեւ իբրեւ լոկ մարդ մը կը նկատեն զքեզ, որպէս թէ ակամայ ինկած ես չարչարողներուդ

ձեռքն. և անկարող ես նոցա ձեռքէն ազատուիլ: Բայց դու իրենց վրայ գալիք թշուառութիւններն յիշելով՝ չեղածն իբրեւ եղած կը գուշակես, որովք կ'իմացնես, որ այդ չարչարուող մարմնոյդ մէջ Աստուածային զօրութիւն մը կը կրես:

Ահա թալկացածդ ատեն դահիճներդ թմրեցուցիչ գինի կուտան քեզ, զոր յետոյ կը մերժես. որպէս զի լրջութեամբ կրես անտանելի ցաւերդ ու տանջանքներդ մինչեւ վերջին շունչդ:

Ահա մի սիրահամեստ փոքր խումբ կիներու կը հանդպիս, սիրագլխած Տէր: Ո՛հ, սոքա զքեզ պաշտող ու սիրող ազախիներդ են, որք միշտ հաւատարմութեամբ ու սրբութեամբ ծառայած են քեզ իրենց բոլոր սրտով, հոգւով ու ստացուածքներով: Սոքա քեզ համար լաց ու կոծ կ'ընեն, ազիտորով՝ կը հառաչեն և կ'արտասուեն: Սոցա քեզ վրայ ունեցած կատարեալ հաւատք, հաստատուն յոյս և սուրբ սէր արդէն գիտես ու կը ճանաչես, ո՛վ սրտադէտ Տէր: Կը ցաւին քեզ համար ու կը գորովին վրադ, որ անմեղութեամբ կը մեռնիս իբրեւ մահապարտ. որ մարդոց սիրոյ համար կը չարչարուիս, և մարդիկ զքեզ կ'ատեն, և չարագործ աւազակներուն պատժակից ընելով կը մեռցնեն: Ուստի դոցա լացն ու արտասուք հաճելի և ընդունելի են քեզ, ո՛վ վարձատրիչ բարեգործաց Յիսուս:

Ահա այս սուրբ խումբին մէջ մի ամենասիրելի և գորովալի Մայր ունիս, Մա'յր՝ որոյ քեզ վրայ

ունեցած սէրն ու մայրական դուրս գերազանց է մարդու մարքէն ու հանճարէն, և քեզ միայն գիտելի է: Մայր՝ որոյ սրտի կրած ցաւն ու կսկիծը քու կրած ցաւոյ հաւասարակշիռն է: Ո՛հ, խիտ անտանելի է այս մօր ունեցած ցաւն ու վիշաքեզ վրայ, ո՛վ վշտաչարչար Յիսուս: Վասն զի նա երբ գրեզ իւր արգանդին ու ծոցին մէջ կրեց, անճառելի եղաւ նորա սրտի և հոգւոյ ուրախութիւնն ու հրճուանքը: Իսկ այժմ երբ գլուխդ փշալից կը տեսնէ, երեսներդ թքամած ու գունաթափ, ու բոլոր մարմինդ վէրքերով լցուած ու արիւնըւալ եղած, սորա համար աննկարագրելի է նորա սրտի ցաւն ու կսկիծը: Ո՛հ, ո՞րքան սաստիկ ու անտանելի ցաւ ու վիշա կը պատճառէք միմեանց իրարու տեսութեամբ. ո՛վ մարմնով վիրալից Աստուածորդի, և սրտով ու հոգւով ցաւակից Աստուածամայր:

Ա. Ղ. Օ. Թ. Գ

Ո՛վ երկայնամիտ Աստուած իմ Յիսուս. յիշէ այն անտանելի չարչարանքներդ ու ցաւերդ, զորքս ինձ համար կրեցիր, և բժշկէ զիս մեղաց վէրքերէն: Յիշէ՛, ո՛վ գթառատ Տէր. այն յաճախ թալկանալդ ու գետինն ինկնալդ. յիշէ՛ այն ատեն կրածդ հարուածներն ու անարգանքները. և սուր կարողութիւն ու ժառանգութիւն սրտիս, որ կա-

րողանամ կանգնել մեղաց մէջ ինկած տիղմէն: Յիշէ՛ փշապատ գլխոյդ վրայ ընդունած հարուածներդ, ո՛վ Փրկիչ. և անոնցմով ներէ՛ ա՛յար բընութեանս, և կանգնէ զիս մեղաց մէջ յաճախ անկումներէս: Յիշէ՛, ամենափառաւոր Տէր, ինձ համար կրածդ զազիր թուքն ու ապտակներն, որովք այլագունեցան ու տգեղացան Աստուածային երեսներդ, և անոնցմով սրբէ՛ զհոգիս մեղաց տգեղալից զազրութենէն: Յիշէ՛, ո՛վ անյաղթելի զօրութիւն, Աստուած իմ Յիսուս, այն ընդունածդ կապանքներն, և արձակէ զիս մեղաց կապերէն, և կապէ սուրբ երկիւղիդ շղթայով, որ մարմնոյս հաճոյքներուն չհետեւիմ, և քեռէ չբաժնուիմ ու չհեռանամ: Տուր ինձ խղճի արթնութիւն, ո՛վ Տէր. որ Պիղատոսի նման երկչատութեան թմրագեղով չմեռցնեմ հոգիս: Քու ամենասուրբ մօրդ և հաւատարիմ սուրբ աղակիւններուդ սուրբ արտասուաց քաղցր ճաշակով մխիթարէ՛ տխրալից հոգիս, շնորհապարգեւ Տէր. որ կրած ցաւոցդ ցաւակից լինիմ, որպէս զի ցաւերուդ յիշատակաւ ազատուիմ յաւիտենական կորուստէն: Ամենօրհնեալ ծնող մօրդ բարեխօսութեամբ զիս միշտ խաղաղութեանդ մէջ պահէ՛, խաղարար Տէր, որպէս զի սուրբ սիրով ծառայեմ գրեզ. և անխաբ յուսով ապրիմ. ու մեռնիմ փրկութեանս փճակին մէջ. ամէն:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ԻՆՏԵՐՈՐԴ

Յիսուսի խաչելութիւնն

Ահա կէսօրեայ ժամն է փրկիչ, և դու երկու
չարագործներով դէպ ի Գողգոթային գլուխը կ'ել-
նես, և հոն հանգիստ կ'առնուս։ Ո՛հ, հանգիստ,
որ մահուան ցաւոց ու անտանելի տանջանաց նո-
րոգութիւնն է։ Բարձեա՛լ Տէր, որքան յետին
անարգութեան հասած ես, որ չարագործ աւա-
ղակներու հետ ընկերակից լինելով, նոցա հետ
խաչակից ու մահակից կը լինիս։

Ահա մեղաւոր մարդիկ զքեզ մահապարտ ա-
ւաղակաց հետ կը խաչեն, երկայնամիտ Տէր. ո-
րովհետեւ նախանձորդ թշնամիներդ զքեզ պար-
տէզին մէջ բռնելու ատեն լսած էին քենէ այս
սրտաճմիրկ գանգատը. « Իբրեւ ի վերայ աւաղա-
կի ելիք սուսերօք և բրօք ունել զիս. » սորա
համար մեծ ոխ պահեցին. մինչեւ զքեզ այդ ա-
նարգ մահապարտաց հետ պատժակից ըրին։ Այո՛,
ամենազթաժ Տէր, պատժակից կը լինիս պատ-
ժապարտներուն, որպէս զի ազատես զմարդիկ
իրենց մեղաց պատիժներէն, ինչպէս նախագու-
շակած է Նսայի մարդարէն, « Նա վերաւորեցաւ
վառն մեղաց անօրէնութեանց։ »

Ահա խաչիդ վրայ տարածուած ես, փրկիչ.
անողորմ դահիճներովդ շրջապատուած ես. ոմանք
ձեռքերդ, ոմանք ոտքերդ խաչին վրայ կը բեւե-

ռեն, կարկառի նման կռանի հարուածներ կ'իջե-
ցնեն բեւեռներուդ վրայ։ Արդե՛օք ցաւալից
մայրդ ալ ներկա՞յ է այդ ցաւալի տեսարանիդ,
ո՛վ սիրոյ զոհ Յիսուս։ Այո՛, նա ականատես և
ականջալուր է ամէն կռանահարութեանց, որոնք
մի մի սուր սլաքներ լինելով՝ նորա մայրենի սըր-
տին մէջ կը շարունին, ինչպէս նախագուշակեց Սի-
մոն սուրբ ծերունին. « Եւ ընդ քո իսկ անձն
անցցէ սուր։ » Այո՛, փրկիչ. սիրագործ մայրդ
ալ քեզ հետ կը խոցուի բեւեռներուդ ցաւերով
ու կսկիծներով. որովհետեւ նա Եւայի ցաւերուն
պարտավճար մայրն է, ինչպէս որ դու ինքդ Ա-
դամայ եղած ես։

Արդե՛օք այս դառնակսկիծ ցաւոց մէջ պա-
շարուած սրտամրմռք մայրդ ալ ուրիշ մայրերու
նման տարօրինակ ձայներ ու աղաղակներ կը հա-
նէ՞, կամ տարօրինակ շարժումներ կ'ընէ՞։ Ո՛հ,
ո՛չ, խոնարհասէ՛ր Տէր, ես այսպէս կը հաւա-
տամ, որ նա քու կրած ամէն վշտաց ու ցաւոց
հաւասար՝ վիշտեր ու ցաւեր ունի. և ինչպէս
դու առանց ձայն հանելու անմուռնչ կեցած ես
անտանելի ցաւերուդ մէջ, այնպէս ալ սիրազոհ
մայրդ քու օրինակիդ կը հետեւի։ Դա քու բե-
ւեռներուդ ցաւն ու կսկիծը իւր սրտին մէջ կը
կրէ. դա աղբիւրի նման արտասուք կը թափէ
աչքերէն քու ներկայութեամբ, այլ մեղմ ու հե-
ղիկ շարժումով անմուռնչ կը հեծէ ու կը հառա-
չէ, կ'ողբայ և անդադար կ'արտասուէ։ Դու քու

վշտաց վշտակից, քու ցաւոց ցաւակից, քու համբերութեանդ հետեւող, քու լռակացութեանդ նմանող, քու սիրազոհութեանդ կցորդակից, քու սիրոյդ սիրակից լինելով քեզ հետ կը զոհուի և կ'ողջակիլըւի ի հոտոտելիս երկնաւոր Հօր Աստուծոյ:

Սիրազոհ Տէր, այժմ խաչիդ վրայ բեւեռներէդ կախուած ես: Ո՛հ, ո՞րչափ սաստիկ ու անտանելի է բեւեռներուդ ցաւը միւս ցաւերէն. որովհետեւ ամբողջ մարմնոյդ ծանրութիւն բեւեռներէդ կախուած է: Եթէ ձեռքերդ թուլցընես, ոտքերուդ ցաւը կը կրկնապատկի, նոյնպէս եթէ ոտքերդ թուլցնես, ձեռքերուդ ցաւը կը կրկնապատկի: Եւ այս անտանելի ցաւերուդ մէջ տապելով ու տանջուելով ծարաւն դքեզ յոյժ կը նեղէ. « Ծարաւի եմ, » կը գոչես, ջուր կը խընդրես: Բայց ո՞վ պիտի տայ քեզ ջուր, ո՞վ ծարաւերոց սիրոյ աղբիւր Յիսուս: Որովհետեւ բարեկամներդ հեռացած են, աշակերտներդ ցիր ու ցան եղած են. մէկն զքեզ մատնելով, միւսն ուրանալով, և մէկալները մէկ մէկ մութ խորշերու և անկիւններու մէջ ծածկուած ու անյայտացած են: Եւ անոնցմէ ո՞վ պիտի միտք բերէ, որ դու խաչին վրայ մահուան ցաւ ու երկունք կը կրես, սաստիկ ցաւակրութենէդ լեզուդ չորցած է. ջուր կ'ուզես, և բերող մը չունիս, դու՛ որ ծովերն ու գետերն, առուներն ու աղբիւրն ստեղծող Տէրն ես. և այժմ մարդիկ մի գաւաթ ջուր

քեզ կը խնայեն տալ, ո՞վ ծարաւերոց կենաց ջուր պարգեւող Յիսուս:

Այո՛, Տէր. ունիս թէեւ ներկայ ու ցաւակից քեզ մի ցաւալի մայր, որ ծարաւի բարբառդ լըսելով՝ խաչիդ պատուանդանին վրայ ուժաթափ կը լինի, և չունի կարողութիւն ուզածդ ջուր բերել ու քեզ տալ իւր մայրական գթով ու գորովալի ձեռօք: Նոյնպէս ունիս ներկայ մի հաւատարիմ ու սիրելի աշակերտ, որ թէպէտ նա ևս սիրոյդ համար կը գորովի ու կ'աղէկիլի մշտահոս արտասուօք, սակայն ինչ կարելի բան է, որ նա համարձակի ջուր բերել քեզ, անթիւ մարդագայլներէն չըջապատ լինելով: Քեզ ինչ որ ընելու են, անգութ դահիճներդ պիտի ընեն, Փրկիչ. և ինչ որ Դաւիթ մարդարէն հազարաւոր տարիներէ առաջ նախագուշակած է քեզ համար, այժմ զայն կուտան քեզ. « Ետուն ի կերակուր ինձ լեղի, և ի ծարաւ իմ արբեցուցին ինձ քացախ: » Ահա այս քացախն ու լեղին կ'ընդունիս, ու կը ճաշակես չարչարողներուդ ձեռքով, դու որ ջուրը գինի դարձնող Յիսուսն ես, այժմ լեղիախառն քացախ կ'ըմպես, և իրենց դառն ու զգուելի համը չես քաղցրացնէր, ոչպէս զի այդ լեղի ըմպելիով մարդոց հոգիք բժշկես մեղաց դառնութենէն: Քու ծարաւդ միայն ջրոյ ծարաւ չէ, ո՞վ սիրոյ աղբիւր Յիսուս. այլ աւելի սիրոյ ծարաւ է: Եւ ահա այս սիրոյ ծարաւով չարչարանացդ բաժակն ըմպեցիր, որոյ վերջին միւրն այս լեղին ու քացախն եղան:

Տակաւին նախանձաբեկ աստուածասպանը շարունակ կ'անարգեն, կը հայհոյեն ու կ'անիծաբանեն զքեզ, ո՛վ երկայնամիտ Տէր: Այն մարդոց նախանձն ու ատելութիւնը յագուրդ չունի, իսկ քու երկայնմտութիւն չափ ու սահման չունի: Հրէայք՝ որ շատ անգամ լսած ու տեսած են Աստուածային հրաշագործութիւններդ, ու քեզ չեն հաւատացած, այժմ ինքնին խաչեղ վար իջնելու տեսնել կ'ուզեն. և անով կը խոստանան հաւատալ Որդի Աստուծոյ ըլլալուդ: Իսկ դու որ հոգիդ խաչին վրայ պիտի աւանդես, ո՛չ թէ խաչէն վար իջնալով Աստուածութիւնդ կը յայտնես, այլ անբան արարածներով կը յայտնես, որ մահուանդ սգակից կը լինին:

Ահա երկինք ու երկիր վկայութիւն կուտան, որ դու արարիչ Աստուած և Աստուծոյ Որդին ես, որ այժմ խաչին վրայ պիտի մեռնիս: Ահա արեւն ու լուսին երկնից երեսը կը մթացնեն, խաչին վրայ մերկութիւնդ ծածկելու համար: Երկրի երես սեւ սուգ կը հագնի, մօտակայ մահուանդ համար: Ապառաժ քարեր ու վէմեր ահաբեկ շարժումներ ու ահագին ձայներ հանելով կը պայթին, Աստուածային զօրութենէդ սարսեղուն համար: Գերեզմանները կը բացուին, իրենց մէջի համար: Գերեզմաններուն յարութիւն առնել հնադարեան մեռեալներուն յարութիւն առնել համար: Տաճարը իւր վարագոյրը կը պատռէ, հին նահապետաց ու մարգարէից հետ մահուանդ վրայ սուգ մանելուն համար: Հեթանոս

հարիւրապետն՝ որ չարչարողներէդ մին է, ահա բարձրաձայն կ'աղաղակէ. « Արդարեւ այս այս Որդի Աստուծոյ էր: » Այս ամէն Արարածներ կը վկայեն, որ դու ես Աստուած և Աստուածորդին. այլ ևս ի՞նչ վկայութիւն կ'ուզեն անհաւատ Հրէայք, որ հաւատան քեզ, ո՛վ տիեզերք ստեղծող Յիսուս: Որ տակաւին այդ կարծրասիրտ մարդոց վրայ դու ի՞նչ կ'ածես, և նոցա համար դժուար չօրդ ներողութիւն կը խնդրես. « Հայր, թող դոցա, զի ո՛չ գիտեն զինչ գործեն: »

Այս սիրակեցոյց խօսքովդ աջակողմ աւազակին խաւար մտաց լոյս կը ցոլացնես, որ զքեզ արդար ու անմեղ կը ճանաչէ, ճշմարիտ Աստուած և տիեզերաց զատուար ըլլալովդ կը հեռատեսէ և կը խոստովանի. նաեւ իւր բազմամեղ անձը փրկելուդ յուսով հետեւեալ խօսքը քեզ կ'ուղղէ. « Յիշեա՛ զիս Տէր, յորժամ դաս արքայութեամբ քով: » Այս խնդիրով նա ոչ միայն իւր մեղաց թողութիւն կը գտնէ, այլ և կ'արժանանայ այս փրկարար աւետալուր ձայնդ լսելու. « Ամէն ասեմ քեզ, այսօր ընդ իս իցես ի դրախտին: » Ահա այս է քու ճրիատուր շնորհքդ ամէն զոյժացող մեղաւորաց համար, ո՛վ մեղաքաւիչ Յիսուս:

Ամենախնամ Տէր, անտանելի ցաւերով մահուան տագնապը կը կրես, բայց չես մոռցած ցաւալի մայրդ, որ արինաչաղախ խաչիդ գրկախառնելով աղբիւրի նման արտասուք կը թափէ խաչիդ վրայ, և այդ արտասուքն արիւնիդ հետ

խառնուելով Գողգոթայի հողերը կ'ողողեն, եւ մինչեւ Նախահօր ոսկորները կը թափանցեն: Ձես մոռցած մայր մը, որ քու ցաւերը կրելով հոգեւոր ծննդական երկունքի մէջ է, որով ի կեանս պիտի ծնի Եւայէն ի մահ ծնեալ շատ որդիքները, որոց առաջին ու անդրանիկ որդին՝ սիրելի աշակերտդ Յովհաննէս կը լինի, զոր սիրելի մօրդ կ'որդեգրես ըսելով՝ «Ահա՛ որդիք»։ Նոյնպէս գորովալի մայրդ Յովհաննէսին կը յանձնես ըսելով՝ «Ահա՛ մայր քո»։ Սիրելիով զսիրելին կը մխիթարես, սիրելի ու հաւատարիմ աշակերտդ՝ սիրելի մօրդ որդեգիր կ'ընես, սիրագորով մայրդ՝ սիրամաքուր Յովհաննէսին մայր կ'անուանես, խոնարհասէր մօրդ՝ հնազանդ աշակերտդ սպասաւոր կը կացուցանես, ո՛վ ծնողասէր Յիսուս։

Ա. Ղ. Օ. Թ. Գ.

Ո՛վ փրկարար զո՛հ Յիսուս, բեւեռամած ձեռացդ և ոտիցդ կրած կսկծալի ցաւոց համար բժշկէ՛ զհոգիս հեշտախտութեան մահացու վէրքերէն ու ցաւերէն։ Սիրատարած բազուկներուդ հովանաւորութեան կը դիմեմ, ո՛վ փրկարար Տէր, փրկէ՛ զիս աներեւոյթ թշնամոյս բռնութենէն։ Կենարար արինովդ ներկուած խաչիդ պատուանդանին կ'ապաւինիմ, ամենազօր Տէր, զօրութիւն տուր տկար հոգւոյս՝ յազթել երեք թշնամիներ-

րուս, սատանայի, աշխարհի և մարմնոյս։ Ներէնթիւ յանցանքներուս, մեղսաքաւի՛չ Տէր, ինչպէս ներեցիր աշակողմ աւաղակին։ Մեղօք դառնացած հոգիս՝ ճաշակածդ լեղիով քաղցրացո՛ւր, սիրագո՛ւթ Տէր։ Ձեռացդ ու ոտիցդ բեւեռներով ամրապնդէ՛ զհոգիս սուրբ սիրոյդ հետ, սիրակեցո՛յց Տէր։ Ամենամաքուր ծնող մօրդ որդեգրութեան և մայրական սուրբ գգուանաց ու խնամոց յանձնէ զիս, սիրախնամ Տէր։ Նորա սուրբ սիրոյ ճաշակին արժանացո՛ւր սիրաքաղցր հոգիս, սիրաշնորհ Տէր։ Սիրասուն աշակերտիդ խոնարհութեան ու հնազանդութեան շնորհքը պարգեւէ՛ ինձ, շնորհապարգեւ Տէր։ Որպէս զի մաքուր խղճով, սուրբ սիրտով և խոնարհ՝ հոգւով ու որդիական սիրով ծառայեմ ամենաօրհնեալ ծնող Մօրդ. եւ նորա մայրական հովանաւորութեամբ հոգիս քեզ աւանդեմ. ամէն։

ԽՈՐՀՐԴԱՅՈՒԹԻՒՆ ՏԱՄՆԵՐՈՐԴ

Յիսուսի մահն եւ քաղումն

Փրկագործ չարչարանացդ չափն ու սահման լրացաւ, Փրկի՛չ. զի «Ամենայն ինչ կատարեալ է»։ Այժմ հոգիդ աւանդման կէտին սպասելով այս սրտառուչ խօսքդ կ'ուզդես առ գթառատ Հայ-

ըրդ . « Աստուած իմ , Աստուած իմ , ընդէ՞ր թողեր զիս : »

Ի՞նչ է այս գորովագութ խօսքիդ պատճառն՝ ո՛վ անբաժանելի էութիւն Հօր Յիսուս . միթէ թողուած ես երկնաւոր Հօրէդ , որուն գանգատ կ'ընես իբրեւ թողեալ ու լքեալ : Ես այսպէս կը հաւատամ , որ քեզ համար չէ այս գանգատ , այլ սիրելի մօրդ համարն է , գթառատ Տէր : Որովհետեւ մահդ սիրադորով մօր ցաւերը պիտի կըրկնապատկէ , և պիտի տեսէ մինչեւ յարութիւն առածդ ատեն : Դորա համար կ'ուզես ժամ առաջ հոգիդ Հօր ծոցն աւանդես , որպէս զի ժամ յառաջ յարութիւն առնես և Աստուածային փառօք ամենասիրելի մօրդ երեւնաս , ու մխիթարես ա՛յն սիրտը , որ քու բոլոր կրած ցաւն ու վիշտը իւր մէջ կը կրէ :

Երկնաւոր Հայրդ արդէն լսած է այս խօսքդ , և պիտի կատարէ մարդկային խոնարհաբար խընդերքդ , Փրկի՛չ : Սորա համար այս գորովալի աղաղակդ ալ կը բարձրացնես առ բարձեալ Հայրդ . « Հայր՝ ի՛ձեռս քո աւանդեմ՝ զհոգի իմ : » Եւ այս խօսքիդ հետ հոգիդ կուտաս Հօրդ , և գըլուխդ դէպի գորովագութ մայր կը խոնարհեցընես առանց խօսելու և առանց ձայնի :

Արդեօք այժմ ի՞նչ վիճակի մէջ կը գտնուի սգակիր մայրիկդ , երբ զքեզ անձայն և անշունչ կը տեսնէ խաչին վրայ , ո՛վ մահացելոց կեանք Յիսուս : Անշուշտ նա ուշագնաց լինելով խաչիդ

պատուանդանին կը գրկախառնի , և կենդանի զո՛հ կը լինի երկնաւոր Հօրդ Աստուծոյ : Եւ միթէ հրոյ՝ կամ սրոյ տանջանքն ու կսկիծ կրնա՞ն մօրդ կրած տանջանքներուն ու կսկիծներուն հաւասարիլ : Մահաւանդ երբ յանդուգն ձեռքի մը գեղարդով մեռեալ մարմինդ խոցուած կը տեսնէ : Արդաբեւ այս յատուկ Աստուածային հրաշք մի է , որ այսչափ աննկարագրելի ցաւեր ու վիշտեր կրող մայր մը տակաւին կենդանի կը պահես , ո՛վ անհնարից հնարաւոր Յիսուս :

Դու տակաւին խաչին վրայ եղած՝ զինուորն զքեզ կողահերձ կ'ընէ գեղարդով , որ կողիդ վերքէն եր'ու վտակներ կը բղխես կողածին Եւայի մեռեալ հոգին լուալուդ և կենդանացնելուդ համար : Զրոյ փռակաւ մեղաց աղաէն կը մաքրես , արեան վտակաւ մեռելութենէն կը կենդանացընես , ինչպէս Ղաւնկիանոսի կայր աչքին լոյս տուիր մի կաթիլ արիւնսվդ և մաքին լոյս տուիր Աստուածագիտութեան լուսովդ :

Ահա ինններորդ ժամն է , Փրկի՛չ . ահա Յովսէփ զքեզ թաղելու կը պատրաստուի , և արեւը իւր վրայի սեւ քօզը կը մերկանայ և առաջին պէս աշխարհքը կը լուսուորէ , զի դու կատուով կը ծածկուիս : Յովսէփին հետ Նիկողիմոսն ալ ընկերակից կը լինի , զքեզ խաչէդ իջուցած ատեն մեծահասակ ու սարսափ զիրենք կը պաշարէ , երբ Աստուածային մարմնոյդ կը դպին բեւեռներդ հանելու համար , վասն զի լոյս կը ցոլացնես ամենա-

սուրբ վերքերէդ : Սորա համար սարսափահար կը լինին , ծնկաց վրայ դալով Սուրբ Աստուած երգը կ'եղանակեն սրտածմլիկ ձայնով , մինչեւ թոյլ կուտաս զբեզ շօշափել ու խաչէն վար առնելով պատանքել ու գերեզմանին մէջ թաղել :

Ո՛հ , ո՛րչափ քաղցր արտասուօք ու ըղձակաթ սիրով կը շօշափեն այդ Աստուածային հրավառ մարմինդ՝ զբեզ պատանող ծառաներդ , ո՛վ անմատչելի լոյս : Ո՞րքան գորովալի և աղէտալի է քեզ և ամէն տեսողաց ա՛յն գգուանքն ու սիրալիւր համբոյրները , զորս ամենասիրելի մօրդ գըրկին մէջ կ'ընդունին . ո՛վ սիրոյ աղբիւր Յիսուս :

Աստուածընկալ մայրդ զբեզ կաւապաւ մարմնով Աստուածունակ գերեզմանիդ մէջ կը գնէ . ամենազօ՛ր Տէր , ուր վիմով կը ծածկուիս , ու հոն կը ննջես հզօր առիւծի նման , մինչեւ Աստուածային փառօք յարութիւն առնելուդ ժամը գայ հասնի :

Ահաւոր բարձեալ Տէր . ահա մարմնովդ մեռար , բանական հոգիդ բարձեալ Հօր ծոց զրկեցիր . և Աստուածական հզօր զօրութեամբ ու ահագին բարկութեամբ դէպ ի դժոխքը կը սլանաս վայրկեանական արագութեամբ , ուր անթիւ հոգիներ ազատուելու յուսով քեզ կը սպասէին հաղարաւոր տարիներէ ի վեր : Սատանան՝ որ մինչեւ հոգիդ աւանդելն անաեղեակ էր ո՛վ ըլլալուդ , կարծելով որ լոկ մարդ ես եղեր , համարձակեցաւ մարդոց ձեռօք ամէն անարգանքն ու տանջանք

տալ քեզ . այժմ տեսաւ , ու ճանաչեց նա , որ Աստուածորդին դուն ես եղեր , ուստի սարսափահար լինելով դէպ ի անդունդը կը խորատուղի իւր թեւերովը : Եւ դու Աստուածային զօրութեամբ փախուցեալ սատանայի վրայ կը հասնիս , և զայն հրէղէն չղթաներով կը կապէս դժոխքին մէջ , ուր նորա անօրէն բռնաւորութիւնը կ'իշխէր Ադամայ բոլոր սերնդոց հոգիներուն վրայ , և գերեալ հոգիներն արձակելով դժոխային կապանքներէն՝ ազատ կը թողուս :

Ահա դժոխք հիմնայատակ կը քանդուի ու կը կործանուի ամենազօր Տէրութենէդ : Փրկարար լուր կ'աւետես բանտարկեալ հոգիներուն , որ անոնց համար մարմին առիր , չարչարուեցար , մահապարտ եղար , խաչին վրայ մեռար , ու անոնց համար փրկութեան զոհ եղար : Կը քարոզես՝ որ մարդկային տկար մարմնովդ սատանային հետ պատերազմեցար , ու յաղթեցիր , և այժմ Աստուածային զօրութեամբ վրէժ առիր բռնաւորէն : Կ'աւետես նախատեղծ մարդոյն , որ նորա մահը քու մահով մեռուցիր , քու յարութեամբ զայն իւր սերնդովք անմահական կեանքը պիտի փոխադրես : Յոյց կուտաս գերիներուն գերող սատանայի անելոյժ կապանքները , և կ'աւետես որ այլ եւս նա իւր թեւերով կապուած է , եւ չունի իշխանութիւն մարդկան վրայ : Դու՝ որ անմեղութեանդ սպիտակութեամբ ու արեանդ կարմրութեամբ մի յաղթական դրօշ ուսիդ վրայ

ծածանելով արիւնագին հոգիներուն առաջ կ'անցնին այս յաղթական խօսքը կը հնչես ի լուր դժոխականաց . « Ո՛ր է յաղթութիւն քո , մա՛հ . ո՛ր է խայթոց քո , դժոխք : » Նաեւ հետեւեալ այս սպառնալիքդ ալ կ'աւելցնես դժոխաժառանգ դեւերուն վրայ . « Արդ տեսի՞ք , արդ յամօթ լիջիք . ընդունայն լիցի զօրութիւն սգւոց ձերոց , և հո՛ւր կերիցէ զձեզ : »

Ո՛հ , ո՞րչափ օրհնութեանց ու փառաբանութեանց արժանի ես այդ ըրածդ յաղթութեամբ , ո՛վ ամենայազթ Տէր . և ո՞րչափ հաճելի ու փրելի է քեզ դժոխքին մէջ՝ այդ դարաւոր բանտարկեալ հոգիներու ազատութիւնն , ո՛վ ազատարար Յիսուս : Եւ ո՞րչափ մեծ ու անպատմելի ուրախութիւն ու ցնծութիւն կը պատճառես քու արիւնագին հոգիներուն , զորս ազատեցիր յախտենական գերութենէն ու մահուանէն , ո՛վ փրկիչութիւն և կեանք Յիսուս :

Մինչ դու դժոխքի բանտարկեալները կ'արձակես հրեղէն կապանքներէն , Յովսէփն ու Նիկողիմոս մարմինդ պատանակապ ընելով գերեզմանիդ բանտին մէջ կը գնեն : Եւ դու հոն արգելափակ կը մնաս անապական մարմնովդ մինչեւ յարութիւն առնելուդ ժամը դայ հասնի . որպէս զի հետըդ եղող հոգիներն իրենց հողացեալ մարմիններով յարուցանես գերեզմաններէն ի վկայութիւն Աստուածային յարութեանդ :

Ահա թաղմանդ առաջին գիշերն անցաւ . ան-

մա՛հ Տէր , և դու տախալին գերեզմանիդ մէջ անշարժ կը կենաս , և թոյլ կուտաս կայիափային ու Աննային , որ Հրէից բազմութեամբ ու Պիղատոսի զօրքերով գան զքեզ գերեզմանին մէջ անշարժ տեսնեն , ու գերեզմանիդ կափարիչ քարը դոցեն ու կնքեն , որպէս զի մարմինդ մարդոց ձեռօք գողցուիլն անկարելի լինի : Ահա Արարչական անունդ կրող մատանիով կնքուած գերեզմանդ պահապան զինուորներով կը պահպանուի անքուն հսկողութեամբ , որպէս զի աշակերաներէդ գողցուելուդ սուտ համբաւը տեղի չունենայ վրադ : Հրէից ըրած այս զգուշութիւնները կ'ընդունին ո՛վ իմաստութիւն Հօր Յիսուս , որպէս զի անուրանալի լինի ճշմարիտ յարութիւնդ սոյն հաւաստի նշաններով :

Ա Ղ Օ Թ Դ

Ո՛վ լուսատու հոգւոց Յիսուս . սուրբ աւաղանի լուսով լուսաւորուած հոգիս՝ որ մեզաց արդժնով սեւցուցած եմ , լուսաւորէ՛ կենարար մահուանդ շնորհիւ , ինչպէս խաւարած արեգակը լուսաւորեցիր : Մեզքով կուրցած մութիս աչաց՝ լուսաւորութիւն տո՛ւր սուրբ արեանդ շնորհիւ , ինչպէս Ղունկիանոսին լոյս տուիր : Սուրբ պատանքիդ մաքրութեան նման մաքրութիւն տո՛ւր անմաքուր խղճիս , ո՛վ սրբութիւն հոգւոց Յիսուս :

Անապական սուրբ թաղմանդ շնորհիւ՝ սուրբ պահէ զհոգիս ապականացու մարմնոյս արգելարանին մէջ . ո՛վ կեանք հոգւոց Յիսուս : Մեղաց գերութեան մէջ բանտարկուած հոգիս ազատէ՛ , եւ դէպի յաւիտենական փրկութիւնն առաջնորդէ՛ , ո՛վ առաջնորդ կենաց Յիսուս : Ահա ողորմութեանդ կ'ապաւինիմ , փրկուելուս յուսով մահուանս առաջ կը սպասեմ . ազատարար Տէր , ազատէ՛ զհոգիս մեղաց արկածներէն . որպէս զի փրկութեան արժանի գործքերով մնացեալ օրերս անցունեմ , ու փրկութեանս վիճակին մէջ հոգիս քեզ աւանդեմ . ամէն :

ԽՈՐՀՐԴԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԵՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ

Յիսուսի կենսաբեր Յարութիւն

Ամենազօր Տէր , ահա չարչարանացդ ու մահուանդ տխրալի ձմեռն անցաւ . այժմ Աստուածային յարութեանդ անվերջանալի ուրախութեան գարունը պիտի սկսի : Ո՛վ անմահ հզօր առիւծդ , բաւ չեղա՞ւ գերեզմանիդ մէջ անշարժ կենալուդ ժամերը : Բաւ չեղա՞ւ բեւեռներուդ սաստկակից կից ցաւերը , զորս մինչեւ ցարդ սիրելի մայրդ իւր սրտին մէջ կը կրէ անմուռաց յիշատակութեամբ գրեզ խաչին վրայ երեւակայելով , ու անբուն աչօք արտասուելով քու Աստուածային տեսութեանդ կը կարօտի :

Ահա կիրակամոտի կէսդիշերուան ժամն է Փրկիլի՛չ , ահա յաղթութեանդ աւարներով դէպի վեր կը բարձրանաս դժոխքի անդունդէն : Հետդ առած հոգիներէն ոմանք եղեմական դրախտը կը զրկես խաչակիցդ աւազակին հետ , և ոմանք ալ իրենց հոգացեալ գերեզմանները կը զրկես , և անթերի մարմիններով կը կենդանացնես , ի տես երուաղէմաբնակ ժողովրդոց և ի նշան ճշմարիտ յարութեանդ :

Ահա յարութիւն առնելուդ վայրկեանն . ահա ետայի մարգարէին գուշակած խօսքն յիշելով « Արդ յարեաց . . արդ փառաւորեցայց , արդ բարձրացայց » գերեզմանէդ անապական մարմնով յարութիւն կ'առնուս : Հոն կը թողուս մեռելութեան կտան ու վարչամակը . հոն անշարժ կը թողուս գերեզմանիդ գոցուած ու կնքուած դուռը իւր ամրոջ կնքովը , և գերեզմանապահ զօրականաց բաց աչքերէն անտես կը մնաս : Կուսածին մարմնովդ կոյս գերեզմանէդ ելնելով կոյս մօրդ նախ կը ներկայանաս Աստուածական փառօք : Որովհետեւ անպատմելի եղան ամենասիրելի մօրդ սրտի ցաւերն ու վիշտերը , սորա համար անպատմելի ուրախութեամբ զայն կը մխիթարես : Մայր մը՝ որ մահէդ վերջ քու ցաւերուդ կրկնապատիկ կակիծն ունեցաւ իւր սրտին ու հոգւոյն մէջ , այժմ Աստուածային փառօքդ կը հրճուի և կը փառաւորուի :

Ո՛հ , ո՞րքան ըղձակաթ սիրով կը գրկախառ-

նիք ու կը համբուրէր իրարու հետ, ո՛վ Աստուածորդի Յիսուս, և Աստուածամայր Մարիամ: Ո՛հ, ի՞նչ աննկարագրելի սիրով ու ցնծութեամբ կը զմայլեցնես այն Աստուածաբնակ գիրկը, որոյ մայրենի զգուանաց մէջ սնած ես ի մանկութեանէ. ո՛վ Արարածոց ցնծութիւն Յիսուս: Ո՛հ, ի՞նչ քան սիրելի և ախորժելի են քեզ ա՛յն մայրական սիրոյ համբոյրները՝ զորս որդիական գորովով ու Աստուածական սիրով կ'ընդունիս այն մօր Աստուածաշօշափ յրթունքներէն, ո՛վ սիրոյ կերակուր քաղցեալ հոգւոց Յիսուս:

Ահա սիրելի մայրդ Աստուածային սիրոյդ մէջ զմայլած կը թողուս, և միւս սիրելի աղախիններդ մխիթարելու կ'երթաս, գթառա՛տ Տէր: Ահա լուսափայլ հրեշտակդ գերեզմանապահ զօրականաց կ'երեւի, և նոցա աչաց ներկայութեամբ գերեզմանիդ կափարիչ քարը մէկ կողմի դնելով հոն կը նստի, որովհետեւ սիրելի աղախինդ Մագդաղենացին գէպ ի գերեզմանդ կուգայ մարմինը անուշ իւղով օծելու համար չգիտելով որ գերեզմանդ զինուորներով շրջապատուած է. չգիտնալով որ դու յարութիւն առած ես: Մագդաղենացին՝ որ առաջինն էր ջերմեռանդ աղախիններուդ մէջ, առաջին կը լինի գերեզմանդ տեսնողներէն: Նա՛ որ մարմինդ տեսնելու և օծելու յուսով բոլոր գիշերն անքուն անցուցած է միւս աղախիններուդ հետ, այժմ լուսատեւիլ հրեշտակէն յարութեանդ աւետալուր ձայնը կը լսէ. և

զքեզ տեսնելու և հետդ խօսելու կ'արժանանայ: Նոյնպէս միւս աղախիններդ կը մխիթարես նախ երկու հրեշտակներով, և ապա Աստուածային տառութեամբդ, և նոցա բերած անուշահոտ խունկերուն ու իւղերուն փոխարէն՝ զքեզ ինքդ կ'երեւցնես. և երկրպագելի սուքերդ համբուրել կուտաս նոցա, ա՛յն սուքերդ՝ որ իրենց սիրոյ համար կրած բեւեռներուդ վէրքերով կը տեսնուին: Այսպէս սիրելի աղախիններդ կը զմայլեցնես Աստուածային սիրովդ, ու խաղաղական ուղջունիւդ՝ նոցա ահաբեկեալ սրտերը կը հանգարտեցնես, և պատուէր կուտաս, որ երթան սիրելի աշակերտներուդ աւետեն Աստուածային յարութիւնդ, ու Գալիլեա լեռն երթան հոն զքեզ տեսնելու:

Ահա Գալիլեա լեռ գումարուած առաքեալներուդ կ'երեւիս Փրկի՛չ, ահա նոցա սիրոյ երկրպագութիւններ սիրով կ'ընդունիս, սիրովդ զանոնք կը զմայլեցնես: Կ'աւետես նոցա, որ երկնի ու երկրի իշխանութիւնն ու արարչական թագաւորութիւնը քուկդ է: Տիրական պատուէր կուտաս նոցա, որ երթան քարոզեն ամէն ազգաց, որ նոցա համար մարդ եղար, չարչարուեցար, խաչին վրայ մեռար, ու գերեզմանէն յարութիւն առիւր զանոնք յաւիտեանական մահուանէն փրկելուդ, ու անմահական կենաց արժանացընելուդ համար: Պատուէր կուտաս՝ որ ամէն հաւատացեալներդ յանուն Ամենասուրբ Երորդութեանդ մկրտեն, և երկնաւոր Հօրդ որդե-

գիրներ, և քեզ ժառանգակիցներ ընեն, նաեւ սուրբ Հոգւոյն շնորհաց ընդունակ, Բաջալերութիւնդ կուտաս առաքեալներուդ, որ դու միշտ նոցա հետն ես, և ամէն եկած վտանգներէ զանոնք պիտի աղատես: Նաեւ ամէն հաւատացեալներէդ անբաժանելի պիտի մնաս մինչեւ աշխարհիս վերջ:

Յարութիւն առածդ օր կղէովպասին և իւր ընկերացն ընկերակից կը լինիս, անծանօթ կերպով նոցա թերահաւատութիւնը կը յանդիմանես: Մովսէսի և մարգարէից գուշակած պատգամներով ճշմարիտ Մեծիւս լինիլդ կը հաստատես, ծանօթութիւն կուտաս նոցա, և վայրկենաբար աներթութիւն կը լինիս: Փակուած վերնայարկին մէջ ժողուած աշակերտացդ կ'երեւիս, Աստուածային ողջունիւդ նոցա յուզեալ ու վրդովեալ սրտերը կը խաղաղացնես. երկրպագելի ձեռքերուդ ու ոտքերուդ վերքերը նոցա շօշափել ու համբուրել կուտաս, որպէս զի այդ նշաններով իրենք հաւատան, ու այլոց հաւատացնեն, որ դու ճշմարիտ Աստուած լինելով ճշմարիտ մարդ եղար, մարդոց դռներով ու լուսամուտներով նոցա երեւցար, որ այս կերպ քարոզեն կոյս մօրէդ ծնուիլդ, ու կընքուած գերեզմանէն յարութիւն առնելդ:

Յարուցեալ Տէր, ահա սիրելի աշակերտներդ ու աշակերտահիւններդ գրեզ տեսներով ու հեռախօսելով՝ հաւատացին, որ դու ճշմարիտ մեռ-

եալ ու յարուցեալ Յիսուսն ես: Բայց Հրէից ալ յարութեանդ հաւատալի նշաններ թողուցած ես, որ անուրանալի վաստեր լինին նոցա առաջ:

Այո՛, ամենիմաստ Տէր, ունիս այն հաւատալի նշանները, որոնք անստելի հաստատութիւններ են ճշմարիտ յարութեանդ: Որպէս զի ան նշաններովն առիթ տաս մարդերը հաւատքի բերելու, և անդեղջները դէպ ի փրկութեան ճանապարհը դարձնելու. եթէ նոքա կամաւ ու գիտութեամբ կը մերժեն ճշմարտութիւնը, և յամառ կը մնան իրենց անզղջութեան մէջ, սորա համար Աստուածային տեսութենէդ ալ զուրկ կը մնան:

Միթէ Հրէայք չիմացա՞ն ճշմարիտ յարութիւնդ, Փրկի՛չ: Միթէ գերեզմանապահ զօրքերը չէի՞ն, որ կայիափայի և Աննայի ներկայութեան պատմեցին, որ բաց աչօք տեսան երկնքէն իջած լուսեղէն հրեշտակը, որոյ ահաւորութենէն իրենց դունաթափ ըլլալնին կը խոստովանին, որ գերեզմանին բոլորաիւր կիսամեռ ինկած էին: Միթէ յայանապէս չխոստովանեցա՞ն, որ դու ճշմարիտ յարութիւն առած ես, և զմոսուած պատանդդ գերեզմանին մէջ թողուցած ես, նոյնպէս վարչամակդ, որոնք զատ զատ ծաղուած կը կենան տակաւին իրենց տեղը: Միթէ չվկայեցի՞ն որ դու յարութիւն առնելուդ ատեն գերեզմանիդ ամբողջ կնիքներն առանց բեկուելու թողուցած ես և տակաւին նոյն ամբողջութեամբ իրենց տեսերը կը կենան: Եւ այսչափ հաւատալի լուրերը

հաղորդել վերջ՝ միթէ չը ստիպեցին զանհաւան
քահանայապետները, որ լսածներն աչօր ալ տես-
նեն, ու հաւատան այն նշաններուն, որոց ուրաց-
ուիլն անկարելի է:

Կայիափան ու Աննան իրենց կամակիցներովն
այս վկայութիւնները լսելէ վերջ կամաւ և դի-
տութեամբ ուղղութիւնը կը թիւրեն, ճշմարտու-
թիւնը կը ստեն, անուրանալի յարութիւնդ կ'ու-
րանան, զինուորները կը կաշառեն, Պիղատոսը
իւրեանց կողմը կը դարձնեն, սուտ վկաներով
սուտ համբաւ կը հրատարակեն ստապատիր Հրէից
մէջ, թէ Յիսուս Նազովրեցին յարութիւն առած
չէ՛, այլ աշակերտներէն գողցուած է:

Բարձեալ Տէր, այսչափ երկայնմտութեանդ
դէմ հակառակող ու ճշմարտութիւնը ստող ան-
ձերուն այլ եւս ի՞նչ կը մնայ ընել, ո՛չ այլ ինչ,
բայց արդար պատիժ ու վրէժխնդրութիւն:

Կայիափան իւր համախոհ անձանց հետ լաւ
իմացան ամէն սառգութիւնները, բայց աւելի
լաւն՝ իրենց անձնահաճութիւնն ու անձնաշահու-
թիւնն ընտրեցին, որովհետեւ դու ինքդ վճռած
ես Փրկի՛չ, որ ճշմարտութեան հետեւանքն ու
արդիւնքը անձնաշահութեան մէջը չէ, այլ անձ-
նազոհութեան մէջն է. Հրէից քահանայապետքն
ու փարիսեցիք անոր համար փրկութեանդ չար-
ժանտցան, որովհետեւ անձնահաճ ու անձնաշահ
մարդիկ էին: Եւ անոր համար տառեցին զքեզ, ո-
րովհետեւ դու անձնուրացութիւն քարոզեցիր

մարդոց, և անձնազոհութեան օրէնքով սահմա-
նեցիր մարդոց փրկութեան հասնիլը:

Ա Ղ Օ Թ Գ

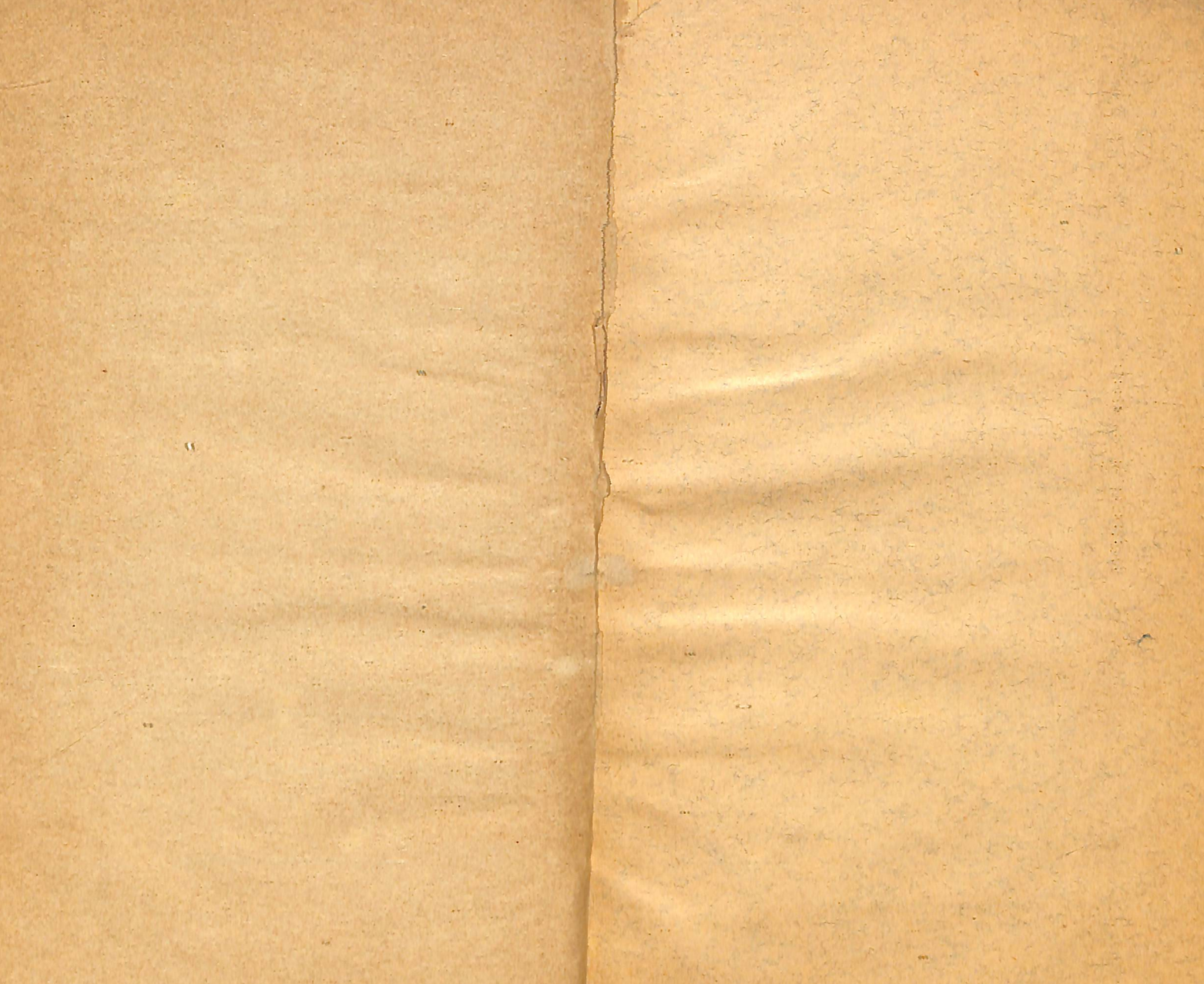
Ո՛վ յարուցեալ Աստուած իմ Յիսուս. կենդա-
նարար յարութեանդ յոյսը միշտ կենդանի պա-
հէ սրտիս մէջ, որպէս զի կենդանի յուսով կա-
րողանամ ապրիլ այս վհատելի կեանքիս մէջ:
Սիրելի աղախիններուդ քեզ նուիրած անուշահոտ
իւղերու և խունկերու փոխարէն՝ սրտիս սէրը
քեզ կը նուիրեմ, և աչացս արտասուքն ու շըր-
թանցս օրհնութիւն զքեզ կը մատուցանեմ, ըն-
դունէ՛, ո՛վ լսող աղօթից ամենագթած Տէր:
Սուրբ առաքեալներուդ ճշմարիտ հաւատքին վը-
րայ հաստատուն պահէ զիս, զօրացուցի՛չ Տէր.
որպէս զի սատանայի տուած մեղաց կաշառով
հրապուրուած չլինիմ, և զքեզ չհեռացնեմ սրտիս
օթեւմանէն: Ահա Մագդաղենացւոյ նման զքեզ
կ'աղաչեմ, Փրկի՛չ, որովհետեւ սրտիս գերեզմա-
նէն բացակայ կը տեսնեմ զքեզ անհանգիստ հոգ-
ւոյս աչօք, և ահա ստէպ կ'աղաչեմ, տո՛ւր ինձ
քո սիրազէշ ձայնդ, և խաղաղացո՛ւ սիրտս ու հո-
գիս մեղաց խռովութենէն, ինչպէս խաղաղացու-
ցիր սիրելի աղախիններդ ու առաքեալներդ:
Սուրբ առաքեալներուդ բարեխօսութեամբ շնոր-
հացդ մէջ պահէ զիս միշտ, որ խեղագարի նման

չհետեւիմ մեղաց ակտին. այլ յարատեւ յաջողութեամբ միայն քեզ հետեւեցով, ու սուրբ պատուիրանքներդ պահելով հոգիս ապրեցնեմ մեղաց որոգայթներէն: Սովատանջ սիրտս ու հոգիս Աստուածային սիրովդ կերակրէ, ո՛վ սիրոյ և կենաց հօց Յիսուս, որպէս զի միշտ զօրաւոր ու յաղթող գտնուիմ հոգւոյս համար որոգայթներ շինող աներեւոյթ թշնամւոյս առաջ, և փրկութեան յուսով ապրիմ ու մեռնիմ, ու անվախճան կենաց հասնիմ. ամէն:

Վ Ե Ր Զ

Յ Ա Ն Կ

Գլուխ	Երես
» Յառաջաբանութիւն	6
Ա. Խորհրդածութիւն. Յիսուսի ի վերնատունն	7
» Աղօթք Ա. խորհրդածութեան	14
Բ. Խորհրդածութիւն Յս. ի սիրոյ վերջին կտակ	16
» Աղօթք Բ. խորհրդածութեան	20
Գ. Խորհրդածութիւն Յս. աղօթէ ի պարտէզին	22
» Աղօթք Գ. խորհրդածութեան	28
Դ. Խորհ. Յս. ի մատնութիւն և ըմբռնումն	30
» Աղօթք Դ. խորհրդածութեան	34
Ե. Խորհ. բանտարկութիւն Յիսուսի ևն.	35
» Աղօթք Ե. խորհրդածութեան	41
Զ. Խորհ. Յիսուս յատեանս Պիղատոսի ևն.	42
» Աղօթք Զ. խորհրդածութեան	47
Է. Խորհրդածութիւն Յիսուս փշովք պսակի	48
» Աղօթք Է. խորհրդածութեան	51
Ը. Խորհ. Յս. ի խաչելութեան և մահ. վճիռն	53
» Աղօթք Ը. խորհրդածութեան	58
Թ. Խորհրդածութիւն Յիսուսի խաչելութիւն	60
» Աղօթք Թ. խորհրդածութեան	66
Ժ. Խորհրդածութիւն Յիսուսի մահն և թաղումն	67
» Աղօթք Ժ. խորհրդածութեան	73
ԺԱ. Խորհ. Յիսուսի կենսաբեր յարութիւն	74
» Աղօթք ԺԱ. խորհրդածութեան	81

معارف نظارت جلیله سنک ۳۹۴ نومرولی رخصتیه
طبع اولنمشدر

1772

